

ПБб 430 / 183

183. СРПСКА КЊИЖРВНА ЗАДРУГА 183.

ВЛАДИМИР НАЗОР

ЛИРСКЕ
ПЈЕСМЕ

0

ID = 10880775

ЛБб 430 / 183

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45437.23

А КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА
КОЛО XXVIII. Бр. 183.

ВЛАДИМИР НАЗОР

ЛИРСКЕ ПЈЕСМЕ

(1900—1925)

БЕОГРАД
ГРАФИЧКИ ИНСТИТУТ „НАРОДНА МИСАО“ А. Д. — ДОБРАЧИНА 47.
1925.

ГЕНЕЗА.

Осјећам: у крви, у срцу, дубоко,
Већ је дуго носим. Не дам, да ме такне.
Нетом зв'јер се грдна у свом куту макне,
Хватамо се нагло, боримо жестоко.

Какова је? Кад је она ушла у ме?
Лав је, штоно гладан испод палме спава,
Удав хладни, што се у чвор омотава,
Окрутна пантера на дну топле шуме.

Бахантка је б'јесна, што ми душу сише
И ватру ми кобну у све жиле лије,
Оро, што ме кљује, крилима ме бије,
Док ме сунцу носи све више и више.

Рвемо се. А кад, скршив снаге своје,
У црн прах се борац покрај борца сруши,
Из крви нам вреле, што се јоште пуши,
Ниче црвен-цв'јеће, ове пјесме моје.

i.

(1900—1914)

ПРЕД ХРАМОМ.

I.

Богињо, дуго твога светог храма
Чекам на прагу бијеломе. Носим
Скленицу мирхе, ловор-грану, ибрик
Слаткога вина и грлицу младу.

Ал ти још мога приноса не прими.
Грлица гуче у њедрима мојим,
Скленица воња, грана се зелени
На мрамор-зиду храма затворена.

Мједена врата запрта су, н'јема.
Не чујеш, алком како лупам. Вјетар
На б'јеле стубе откинуто лишће
Са башча носи и латице ружа.

Зар храм је овај без божанства свога,
И давно неко угасио ватру
Олтара твојих? Увр'јеђена, н'јема,
Зар шутке сједиш у светишту своме?

Приноса нећеш, што ти нудим? Што ћу
Млађан ти дати, кад су баште моје
Без цв'јећа, њиве погажене, пусте,
А виногради без слаткога грозђа?!

II.

Богињо, дођох до твог храма; клекох
Пред овим прагом, да те зовнем, да те
Поведем своме пољу, к врту штоно
Долазак чека поносне богиње.

Проћићеш моју шуму и пољану
Ко вјетар мајски, као шкропац нагли,
Ко потрес ноћни од којег врџи
Кључају, коса љуља се и руши.

И тад ће поље проклијати, њива
Родити, шума трешће зелен-крошњом
Ко лавић гривом, а из тврда крша
Свјежа и бистра врела зажуборит.

Ал ти од мене друго питаш: хоћеш,
Сање и жудње. Хоћеш плач и боне
Трзаје душе. На олтару своме
Ти принос хоћеш од крви и суза.

Све ћу ти дати! Твој ће поглед ући
Ко нож ил зрака у дубину срца,
Што ув'јек кријем. — Ево, сличим груди
Што прво реже, богињо, цртало.

Мирише слатко у ибрику вино,
Ловор је росан, грличица гуче;
А срце ово, ко цв'јеће мирисе,
Све пјесме своје пред тобом извија.

ДИТИРАМБИ

TURRIS EBURNEA.

Овдје, гдје се орли с вјетровима боре
И ледењак сја се изнад мрачних јаза,
С ебеновим вратма, с круном од топаза
Моја кула стрши на врхунцу горе.

Крај ње нигдје нема траве, грмља, врукта.
Стоји сама, тиха — и с висине гледа,
Гдје је са свих страна стиска обруч леда
И тврд насип кружи блистава бјелутка.

Она не зна, што су путници и гости;
Не зна за см'јех људи и за пјану буку;
Ништа још не такну, осим мојих руку,
Б'јелих јој зидова од слонове кости.

Саздана у царству сњегова и бура
Она не зна за плач и за лажне јаде;
Откад овдје стрши, јоште јој не стаде
Људска нога блатна на праг од биљура.

Стоји моја кула сјајна, тиха, сама
Хиљаду већ љета горе на врхунцу;
Нетом зора сване, отварам је сунцу,
Да ме плам прожеже, да ме мине тама.

Једем златно воће сунчевих дрвета,
Пијем свјетлост зв'језда, лазур у груд ливам;
И том храном питан ув'јек већи бивам
Овдје на врхунцу хиљаду већ љета.

А сред ноћи, кад у доцу магла ври,
 Ебенова врата отварам олуји;
 Тад се на ме дижу с вјетрином, што хуји,
 Стари горски дуси и дивови сви.

Ја се с њима рђем сред хуке и тмине:
 Сада трупло дижем, сад ме пета тлаци.
 И том борбом кр'јепљен постајем све јачи
 Тисућу већ љета на билу планине.

То је рај што чара л'јепе дане моје;
 Такве су ми славне вечери и ноћи.
 — Кад ћу, кад ћу једном јак и добар моћи
 Да мећ људе сићем из те куле своје?

У ОЛУЈИ.

Душа је моја жедна као п'јесак
 Пустине жарке: широка је степа,
 Што глуха, пуста о подневу др'јема
 Љетнога дана; изорана раван,
 Што пљусак чека кише садилице.

Душа је моја ко језеро мртво
 Пустижех жала, ко спокојно море,
 На коме дуго сред тихе маине
 Једриље б'јело усидрено чека,
 Да вјетар дуне и талас се пропне.

Чекам, да нагло у ноћној олуји
 Удари киша на степу широку
 И гуши прах и на нов живот буди
 Клице што дуго др'јемаху у груди
 Земље што жедни, суха и јалова.

Моја ће душа братимит се тада
 С вихором ноћним; на олујном крилу
 Летјеће млада и смиона, сркат
 На врелу снаге и ужаса, — биће
 Атом, што бјесни у срџби природе.

Бјесњећу дуго у ршуму. Стрешћу
 Из душе пелин и жуч и горчину,
 Која ми тужну младост отровала,
 Скршићу споне, отрести се море,
 Под којом стење млада снага моја.

Све сузе, што их под вјећама кријем,
 Све луде сање никад испуњене,
 Све слатке р'јечи никоме казане,
 Трзаје болне, наде преварене,
 Уздахе, клетве и крик гњева свога:

Све, све, што дуго ово срце тишти,
 Повјерит ја ћу вјетрини, из душе
 Стрести све добро и све зло, што њене
 Дубине пуни, све, што давно кипи
 Под њеном мирном, мртвом површином.

А када јутром младо сунце гране,
 Схрван ал ведар, гледатићу, како
 У оно сјајно праскозорје ничу
 Млађане клице на степи широкој,
 А пустињом се оазе зелене.

Гледаћу, како по језеру плива
 Лабуда јато између нимфеја,
 А лађе плове модрим валовима,
 Док испод сунца што све јаче сија
 Бл'јеште на жалу халуге и шкољке.

ЦВРЧАК.

И цврчи, цврчи цврчак на чвору црне смрче
 Свој трохеј заглушљиви, свој звучни, тешки јамб...
 Подне је... Као вода тишином разљева се
 Сунчани дитирамб.

И пјева: „Ја сам данас испио сунце пламно,
 И жилице су моје набрекле ко потоци.
 У утроби се мојој љуљушка море тамно.

На леђима ми шума, што нагли трзну срх.
Дв'је ст'јене, два обронка посташе моји боци,
А глава — горски врх.“

И цврчи, цврчи цврчак на чвору црне смрче,
Док сунце с неба лије на земљу жар и плам:
„Земниче, ја сам химна, што бруји за олтаром,
Док шути горди храм.
...Изађи! Што се кријеш под крошњом, у рупама?
На каму пуж се сунча, на трави грије црв,
Ромиња с ведра неба ко киша од искара
Сунчана света крв.
...Изађи, ти, кој' никну из зуба љутог змаја,
Да будеш грм, што гори, лук напет, пламен мач,
Ал разњежи ти душу милиње цвјетног маја,
Ал омекша ти срце јесењих вода плач.
...Запрзнио те мрак,
По земљи сипаш жуч,
А тебе земља роди, да будеш лавић јак,
Да носиш у њедрима радости златни кључ.
...Ја гутам жар сунчани.
И осјећам у себи, гдје струје шумне р'јеке,
Шуморе зелен-лузи свјетлошћу обасјани,
Клокоће врело, море пјени се и кркочи,
Модри се грожђе и зри бобуља суре смреке,
Низ бор се смола точи.
...Земниче, ја сам пјан.
Ох, сунца, сунца, сунца!
Још лед ми ноге трни
Пред очма још се црни
Одурни зимски сан.“

И цврчи без прекида, и шиба тешким ритмом
Голети угријане, луг мртви, спарни зрак.
Трепеће оштра пјесма ко вјетра на крилима
Дугачак свилен трак.
И пјева: „Слава земљи и сунцу и таласу!
Дајте ми капљу росе на кори јасеновој,
И капљу жута сока на боби на смрековој,
Ал вељу снагу нову подајте моме гласу.“

...Сунчеве жице иду од неба па до земље,
 Напете као струне. Огромна харфа сја.
 Много је руку дира... Небеса забрујише,
 И слуша земља сва.
 Мир је на води, мук је у доцу и лузима,
 Ал чујем, веће срце гдје куца сред дубине:
 Бојиш се, земљо мајко, да оним под прстима
 Не замре пјев сунчани, жица се не прекине.
 ...Земниче, чујеш пој?
 Шуми ко сребрн-море,
 Зуји ко пчелá рој.
 И пјева: „Св’јет је лијеп, а живот дарак с неба,
 Ал жеђа нек ти буде велика, љута глад;
 Па гутај ватру моју и сиши мл’јеко моје,
 И бићеш свеђер млад.
 ...Ох, сунца, сунца, сунца!
 И воња са долине
 И вјетра са врхунца!
 ...Земниче, ја сам пјан.
 Гле, иза жбуна вири,
 Помамну пјесму свири
 На фрули наги Пан.“

И цврчи, цврчи цврчак на чвору црне смрче
 Свој трохеј заглушљиви, свој звучни тешки јамб.
 Подне је... Као вода тишином разљева се
 Сунчани дитирамб.

РА.

Јест! Ја сам давно пирамиду градио
 На бр’јегу Нила покрај зелен-оазе;
 И народ робља мени сфингу подигну
 На међи глухе пустиње.
 Три мрка лава испред кола рикаху,
 Кад градом вељим у храм су ме возила
 Пред олтар мум’је што се свеђ помлађује,
 Што сама себе ствара свакидан,
 Пред лице бога Ра.
 ...И в’јекови ме затим позни видјеше,

Гдје први дижем б'јела једра феничка
 И пловим сињим валима;
 И видјеше ме поносна,
 Гдје пуку судим испред врата градскијех;
 И видјеше ме жалосна,
 Гдје бл'јед на хрпту носим даске кедрове
 Јеховин у храм, док је мрком мајстору
 На змију налик крвав бич пуцкетао
 У чврстој, тешкој песници.
 ...И ја сам једном ловор-грањем окруњен
 У вјечни град на златним ушо колима;
Io triumphe! Б'јели коњи рзали
 Предà мнњм; скептар блисто ми у десници;
 И пук је цио моју славу пјевао
 Уз бѡт кохорте и крик римских орлова;
 И звечали су ланци пет сто сужњева,
 И голих плећи краљица је варварска
 Под мојим ногам лежала.

Да, ја се сјећам! Жића већ сам хиљаду
 Проживио у т'јелу гордих хероја
 И хиљаду сам пута згажен гмизао
 У крви, блату, прабини.
 Све борбе знам и славља, дике, побједи,
 Све зло и гр'јехе, вај и љуте жалости,
 Јер корито је моја душа бесмртна,
 У које, као са висина планинских,
 Еонà мрачних из хиљаду извора
 Ријеке меда, крви, мл'јека, отрова
 Све теку, теку в'јековма.

Сад роб сам тужан. Притисло ме кољено,
 Што жељезо је; под њим кости пуцају;
 И вукови се ц'јелом земљом растркли,
 И сва је земља мрачна, мукла пустиња,
 По којој штекћу чагаљи.
 ...Ал жив је Рâ, — и сред земаљских њедара
 Већ чујем било нових клица прољетних;
 Ал јак је Рâ, — и моја крвца богата
 Ускипјела је, да се пропне изнова

Пред олтар мум'је, што се свеђ помлађује,
 Што сама себе ствара сваки дан.
 Ох, ја ћу вјечно, вјечно живјети
 Сад краљ, сад роб, сад човјек вилован:
 Сад плод, сад лист, сад цвијет чудесан
 На стаблу бога Ра!

КОЊИК.

Кроз прам ми вјетар звижди, ко љутит змајић фрче
 Пода мном б'јесни ат...
 Ох, напр'јед, напр'јед, вранче, кроз таму и олују:
 Па било у смрт црну, у тмурни неповрат!
 ...Зароних руке своје у дугачку ти гриву,
 Бокове израних ти, измучих хрбат твој.
 Ори се у међави уз топот и хрзање
 Мој мукли, громки пој.

Сто година сам дугих у хладној земљи биво
 С каменом на прсима и змијом око врата;
 Сто година сам дугих ужасне сање снови,
 Слушо гдје гамад гризу и црна гракћу-јата.
 И усто сам из гроба, кад вјетар нагли хрупну
 И с неба пуче гром,
 И жељезно копито три пута снажно лупну
 По гробном каму мом.
 А сада ланце кидам и пљуцам над срамотом,
 И пуштам, да ме носи олујни коњиц вран.
 Године, што проспавих под гнусном плочом отом,
 Ја хоћу да их живим у цигли један дан.
 Разгалио сам њедра, ноздрве раширио;
 Олујни пијем зрак...
 Вјетрине нек ме ноћас ко стабло огубало
 Измлати крило снажно, очисти студен хак!
 Сто година сам дугих лежао у језеру.
 Вода је тешка, мртва, од глиба труло тло.
 Мук сједи на жалима — једино с врбе пада
 У јесен сухо лишће и силази на дно.
 Сто година сам дугих гледао из дубине,
 Гдје горе црвен-ватре а на дну неба тамна.

И једне ноћи видјех: руши се са висине
 На мене зв'језда једна, чупава, веља, пламна.
 Ој, напр'јед, напр'јед, вранче, по кланцу и врлети!
 За гором на истоку већ сину сунца трак:
 Оно ће да распрши све сјене и авети,
 Оно ће с очију ми да скине дуги мрак.
 Пропни се, скочи, вини;
 К врхунцу јурни том;
 Дигни се по ведрини
 Колуту огњеном!
 ...О свјетлости слободе!
 О пожару сунчани, што гуташ хладну сјен!
 Године, што проспавах под земљом, на дну воде,
 Ја хоћу да их живим у цигли један трен.

Касамо зрачним друмом у киши од искара,
 Кроз житки сјајни прах.
 Осјећам, гдје ми коса вије се и изгара;
 Пали ме огњен дах.
 Земља је н'јема, равна под сунцем, што је жеже.
 У лудом б'јегу лете равница, р'јека, гај...
 Још даље, даље, вранче! Још лед ми жиле стеже,
 Огњене стазе наше јоште је далек крај.
 Заграби, јурни, лети, а с гривом у пламену,
 И њушке офурене...
 Сто година сам лежо у крилу црног мора
 Сред лађе утопљене.
 ...Касамо. И ја пјевам посљедњу пјесму своју
 И пеан радости.
 В'јекове, што не живјех, проживио сам сада
 У бурној наглости.
 Од неба па до земље
 Гласа се громки пој.
 Кô оро с виса кликћем:
 „Диван је живот мој!“

Отворило је сунце преда мном сјајне дворе.
 С гривама у пламену фрче мој б'јесни ат.
 Ох напр'јед, напр'јед, вранче, стазама штоно горе:
 У чесму снаге вјечне, у славан неповрат!

ПОСЉЕДЊА ЗДРАВИЦА.

Ја брат вам нисам! Тече мојим жилама
Крв друга; њоме утроба је богиње
Праоца мога хранила.

Не, брат вам нисам. Бјеше моја кол'јевка
Од злата; њу је мрк горостас зибао,
И двјеста пред њом стражило је робова.

...Ја памтим јоште: глава скинута
Са грдна трупа душманина очева
Бје моја прва играчка.

...И памтим још Кентавра тврда копита,
На чијем хрпту ја сам шумом гонио
Још млад и зелен чопор лавова:

У руци лук ми блистао,
О раме тулац лупао,
А поклич мој се као соко грабљивац
Пут сунца сјајна дизао.

О тврди граде, што те у прах поруших
У земљи л'јепој преко мора сињега!

О горди краљу, што ти прса погазих
На прагу двора твојега!

О б'јела, мека постељо,
На којој стрепећ као голупче,

Ал устма пуним цјелова,

Ал грлом пуним гугута

Кћи краљева је чекала!

О лађо моја оштра премца висока

И сјајна мједен-трозуба,

Из тебе ја сам на зид градски скочио,

Кад у дом дон'јех плијен велики

И прву славу јуначку!

...Ја имах двјеста ропкиња

У б'јелом двору својему,

И двјеста коња рзало

У мојим ширним стајама

И чисту јело зоб.

Гдје штит је мој и лук и кацига?

И гдје су кола брза, лагана,

На којима сам негда стајао
 Ко млађан бог?
 Повратите ми, што ми отесте,
 Ви пусте, црне године,
 Ви дуги, мрачни в'јекови!
 ...И вратите ми, браћо-небраћо,
 Отаца мојих л'јепу баштину:
 Све коње оне грива ватрених,
 Све ропкиње лакáтâ бијелих
 И мач и лук и онај штитац мједени
 И кола, на којим сам сјајан стајао
 Ко млађан бог!
 ...Ох, дајте бар ми пехар дједа мојега,
 Што три је града вр'једио,
 Да налијем га вином њива старинских;
 Пре него тужан у Хад сићем ниједи,
 Ја хоћу да га још једанпут испијем
 У славу мртвих богова!

PANTA RHEI.

Све тече,
 Све дршће,
 Све титра,
 У округ се немирно креће
 Низ незнане путове срће
 Са вјечне планине пут мистична мора:
 У језграма бит'мâ,
 У љускама корâ
 Све тече,
 Све титра,
 По закону некога ритма
 Сад спора,
 Сад хитра,
 Што никад умирит се неће.

*

Све струји.
 Атома невидљива р'јека

Ил шутљива пузе,
 Ил жаморна уји
 Кроз млазове врела, у жилама хрека,
 Кроз танане пестићске нити,
 По зрневљу планинске лити
 И станичју морске медузе.

Свуд творба,

Претвòрба;

Свуд м'јена:

Мог т'јела у свакоме ткиву,
 Мог мозга у живчевљу сиву,
 У плетеру танких ми мрена.

Будим се у јутро свако

Ко новорођено чедо

И не тичем више, што јучер сам тако,
 И не гледам више, што јучер сам гледо.

Тко вели да земља је наша

Већ стара, и св'јет је свеђ исти?

У освет ме свакога дана,

Док етером душа ми плови,

Запљускују са свију страна

Атоми сви чисти,

Сви нови.

*

Све тече.

И ја сам ко бисерна чаша

Свеђ новија; моја је радост

Свеђ свјежија. У сваку зору

Кључа на љепшем врхунцу

И, блистав на сјајнијем сунцу,

Низ процвалу жубори гору

Непресушни млаз — моја радост.

Осјећам, млади кад дан

Код узглавља ујутро нађем,

Од тањих сам честица ткан,

Од финијих станичја грађен.

И ја сам, ко врело, ко сáд,

Пун капљи, пун клица,

Човјек свеђ истога лица

Ал ув'јек препорођен, млад.

*

Не признајем смрт;
 За одмор мој кратки то миран је врт
 Крај друма, сав напучен снима.
 Не, застоја нема!
 Све тече,
 У вртлог се креће
 И ликове друкчије прима.
 Боловање: то је
 Мој лијек, вир нових ми сила;
 А старост митарење моје
 Пред ницањем јачих ми крила.
 Ја знам, да ми нема свршетка
 На каквоме дну, ни почетка
 На каквоме врху; ја знам
 Да никад ме нестати неће
 И моја да вјечност је сва.
 И осећам, како мој Ја
 По стазама кристалним срће,
 Сунчаним пољима шеће
 И плови невидљивом р'јеком
 Са вјечне планине пут мистична мора
 Ка острву плавом, далеком
 И текућ сав дршће,
 Сав трепеће, титра
 По закону некога ритма
 Сад спора,
 Сад хитра,
 Што никад умирит се неће.

СВЕТ!

Подне је... свечани час
 Земаљски кад стиша се хук,
 И свемиром разљева вас
 Сунчани се бијели мук.
 То час је, кад Бог
 Низ небеске путове силази
 И краљевства свог
 По међама доњим обилази.

И свака је гора ко жртвеник; сваки
 Је облак ко тамјана прам,
 Што у вис се дижући сјева;
 И читав је свемир ко блистави храм;
 И душа је свака ко шева.
 Високо, високо,
 Гдје погледом својим све просторе преплеће
 Ко нитима пламено око,
 Лепеће,
 Трепеће,
 Пјева:

„Свет!
 Свет!
 Свет!

Слава ти, Господе, слава
 За живот тај кратки, што ти ми га даде;
 За сјеменку узрелих трава,
 Што у кљун ми паде;
 За гнјездо,
 За глас,
 И за лѐт!
 Свет! Свет! Свет!

Хвала ти, Господе, хвала
 За радости мале и рој дугих зала;
 За трње,
 За листак,
 За цв'јет;
 За капљице росе; за искре сунчане;
 За зимске пахуљице б'јеле;
 За руке ти вјеште, што за ме су сплеле
 Ко велико гн'јездо
 Тај чаробни св'јет!

Свет!
 Свет!
 Свет!

Славим те за драчу љуту,
 Што на мом је посија путу;
 За ветар и кишу, што љуто ме млавили;
 За мрак и за маглу, што дуго ме давили;
 Јер сада сам стопрв свијетла твог жедна,

И достојна твога сам дана,
 И твога сам мира ја вр'једна.
 Без патње,
 Без бола,
 Без рана,
 Без крила та света, што ти нам их даде,
 На земљи бих лежала саде,
 У лазур се винула не бих...
 С тим бременом уз лаган лет,
 О Господе, долазим к теби.
 ...Хосана! Хосана!
 Свет!
 Свет!

Подне је — свечани час,
 На прагу кад стоји небеса
 Бог отац... А свемир је вас
 Храм блистав, сва стабла без сјене,
 И душе без жучи, и очи без мрене,
 А земља је пуна чудеса.
 Час свети је то,
 Кад осјећам нит, што ме веже
 За извор мој вјечни, а к увору бјеже
 Све моје горчине,
 Мој лед, моје тмине
 И све моје зло.

Свет!
 Свет!
 Свет!

Пјевају небески кругови
 У мојијем жилама, Господе.
 И осјећам да бивам чист
 Ко кристал, и мек као восак,
 И лаган ко лист.
 Шум. Гломот... Сјај нов док ми роси
 На вјеће, твој орб све ниже
 Се спушта, свећ брже, свећ ближе;
 И хвата ме, диже;
 И к теби ме ваздухом носи.

И Д И Л Е

NOTTURNO.

Ти'о, ти'о, ти'о преде
Паук нит;

Срнче легло усред шуме, гдје се црни борић вит;
С краја глуха и висока
Сребрна је нојца стигла,
Утопљену лампу дигла
Из језера из дубока.

Људма води за ручицу санак, сл'јепог сина.

„Ја ћу, мајко, гн'јездо вити на дну ока њина.“

Штурак зриче у травици:

„Зри, јагодо, зри!“

Ти'о, ти'о паук преде
Нити три.

Бол, бол, бол ме обузео
Љут и црн.

Ружина ми зелен-грانا усадила у груд трн.

И ја цвилим, цвилим, цвилим

У бијелој овој ноћи;

Бисер-суза̄ низ се точи;

Немирним их тресем крилим':

Просипљу се, звуче, звече

По мраморној плочи.

Ој ружина зелен-грано, драча ти је врло крута!

Малене су груди моје, а та бол је врло љута!

Из срца се крвца точи:

Ток, ток, ток...

На ружину трну оном отрован је сок.

Зар не може мјесец сјати

И цв'јет ноћни мирисати

Без вапаја тог?

Зар не можеш, земљо, спати
 А без плача мог?
 Хоће ти се туђа жалост, да успаваш своју бол!
 Сузе роне топле зв'језде на пољану и на дол...
 О, тако се лакше трпи!
 Бол, бол, бол.

Чаром вељим ноћ ми чара
 Тихи луг.
 Ој славујко, гдје си, гдје си? Пјесмом твој те зове друг!
 Чујеш, звони, звони, звони
 Ситно звонце чеминово,
 Бело звонце љиљаново!
 Чујеш, брује, брује, брује
 Зелен-туљци боровнице,
 Модри туљци поточнице!
 Просу цв'јеће вал мириса у тај ноћни мир.
 Чаробнице, дођи, дођи:
 Славит ћемо пир!
 Штурак зриче у травици:
 „Зри, невјесто, зри!“
 По мекој нам постељици
 Паук тихо преде
 Жице три.

Ноћ је тамна и дубока:
 Ја сам сâм.
 Кому бол да своју кажем и да радост своју да̄м?
 Ти ме опи, капљо росе,
 На длачици вилин-косе!
 Ти ме опи, сјајни траче,
 На торбици русомаче!
 И ја пјевам, пјевам, пјевам зв'јездин сјај.
 У мојој се груди т'јесној угн'јездио ц'јели мај.
 Сви срхови у вјенчићу,
 Сви цјелови на пестићу;
 Мирис слатки, што се диже у валове,
 Што се шири, што се њиха на махове,
 Што се зиба, што се љуља
 Уз лет буба и метуља;
 Дихај земље, која спава угријана,

Дрхтај зв'језде, која блиста усијана:
 Трзај, свјетлост, мирис, плима
 Таласа се као море
 У мојим грудима!

И ја пјевам, пјевам, пјевам у тој ноћи зачараној,
 У разблудној топлој ноћи, пустим цв'јећем овјенчаној,
 Мален, сâм.

Кому бол да своју кажем и да радост своју дâм?
 На гранцици ноћног дрвца
 Процвало је жедно цв'јеће;
 Из рањеног мога срца
 Кап за капи тихо тече
 Роса-крвца.

Преци, преци густу мрежу, пауче,
 Ти'о, ти'о, да ти жица не пуче.

Њсм ћеш ноћас уловити
 Плијен свој!

Овитиће танке нити
 И пјев мој!

ШУМСКЕ ИДИЛЕ.

І. Бог у шуми.

Шушти меко цв'јеће рашељкиних гроња;
 Куца мало срце пупова и клица;
 Такнута вјетрићем пуним слатких воња
 Брецају сва звонца бијелих ђурђица.
 Модрим оком бл'јешти љубица и вири
 Из скромнога грма;
 Ц'јели гај се буди, шумори и мири
 Као смиљ и трма.

Јасен, штоно дуго сух и јалов др'јемље,
 Бршљаном се вије, лишајима млади;
 Високе се јеле клањају до земље,
 А бор златним прашком до и гору кади.
 Складан пјев се диже из хиљаду гн'језда,
 Врутака и вода.

...Руку пуних росе, сјемења и зв'језда
 Бог по шуми хода.

II. Славујева прича.

Јутроске је рано без краја и конца
 Брбљо врукат јурећ низа ст'јење влажно;
 Вр'јеса су на грму брујала сва звонца,
 А звон висибабин лупао је снажно.
 Капичаст је власак маховице сиве
 Нагло у вис диго.
 Палчић крилма лупну и цикну са гљиве:
 „Цик, цик! већ је стиго.“

Увече се шапат у све луге проли:
 „Што ће да нам пјева? О ружи на трну?
 Ил ће да нам јави неку слутњу црну
 И то слађе цвили, што га жешће боли?“
 Лишће мукло шуми. Врела ко да плачу.
 Он је на грм сио.
 Испод зелен-свода плач се сладак зачу:
 „Тио! тио! тио!“

„Била нека птица. Боли су јој очи,
 Да им љепше пјева... Она само јеца:
 — Тко угаси пламен? Кад ћеш једном проћи,
 Дане без сунашца, ноћи без мјесеца? —
 Бол те секе наше, вај тог јадног црва
 Пјеваћу вам сада.
 Ти'о! За њом, ето, суза моја прва
 Глогу у цв'јет пада.“

III. Фаун.

Подне. Жар и свјетлост с неба сунце љева,
 Трава се у доцу блиста и лелија.
 Храсту се на грани нага цура њија;
 У фрулу под њоме Фаун свира; пјева:
 — Секо црвенкоса, склопи модре очи
 Па се стрмоглави!
 — Брацо козоноги, у крило ми скочи.
 Кад си момак прави!

Из фруле се оне златне пчеле роје
 И све зује, зује; којекуда лете.

Вјетар нагал бану, у храст се заплете
 И јак мирис просу на траву и хвоје.
 — Висиш ко плод зрео и све дршћеш, секо,
 Као птица мала.
 — Брацо, из те фруле тече мед и мл'јeko:
 Ја сам малаксала.

Подне. — Цврчак цврчи на кори чесвине.
 На храст сад су пали ројеви метуља;
 Испод гране оне, што се пуста љуља,
 Уронило нешто у вал дјетелине.
 Из ње рошчић вири на чупавој коси,
 Дојка, раме, руда.
 Вјетар шумом душе и кроз луге носи
 Облаке пелуда.

IV. Посмртно звоно.

„Чујдер, чујдер, шумски народе и пуче!
 Прометну се Сврачак у мрка хајдука.
 У грм глогов рају гони, носи, вуче,
 Па је онда коље, меће на сто мукâ;
 Бумбара је жута, затим бубу црну
 На драчу натако;
 Мотрећ, гдје још живи грче се на трну
 И кам би заплако.

У зору сам јутрос слушо, како Сврачак
 Маленим славујма биглише и кличе;
 Ал у гн'јездо крвник скочи као мачак.
 Сад на драчи гине мало, голо птиче.
 Чујте! Чујте! Веље љиљаново звоно
 Лупа све то јаче.
 За пјесником младим сву ће ноћ да оно
 Плаче, плаче, плаче.“

V. Подизање.

У средини доца, под храстом крај врукта,
 Стоји мален темпал Госпе Свих Цвјетова:
 Зидови му јесу љешњак, др'јен и зова,

*ово је
 народна
 песма
 из свих
 7. 2. 1912*

А кров цвјетно пруже бијела скробутка.
 Сунчев трачак бану; просу сјај по крову
 И лупну о врата.
 Дин! Дон! Њишући се у храм зову, зову
 До два суноврата.

Врело ст'јењем тече, ко оргуље бруји.
 Пролеће у храму свету Службу служи;
 Олтар цв'јеће кади, рој метуља кружи;
 Пјани од тамјана пјевају славуји.
 „Голубова љубо! Хранитељко птица!“
 — Нек нас глад не коси.
 „Лиљанова секо! Чуварице клица!“
 — Нек нам роса роси.

„Јагањчева мајко!“ — Нек нас твога сина
 Ватра грије... Ц'јела шума слатко стење.
 Храм се шири. Олтар уз небо се пење.
 Мисник сунце диже пут модрих висина.
 Све у лугу стаде, — и кап чека, па се
 Не миче на плочи.
 Из срца огњеног, што на небу сја се,
 Света крв се точи.

VI. Шума спава.

Мрак је. На дну шуме из малена врела
 Капље трома вода, и тих гргољ стоји.
 Кориту је на руб н'јема сјена сјела
 Па у миру глуху звонке капље броји.
 Када капља пане, ко од болна срха
 Сваки лист се њише;
 Иде шум од земље све до зелен-врха:
 „Тихо! тихо! тише!“

Чека народ цв'јећа, папрати и буба
 Очма пуним санка... Она сјена сада
 Лагану је руку дигла с камен-руба,
 Па јој на длан меки шутке вода пада.
 Св'јетњак св'јећу гаси. Склапа модре очи.

Поточница плава.
 Испод црних крила глухе љетне ноћи
 Шума тврдо спава.

VII. Краљица цвјетова.

Кад се нојца топла спусти с неба ведро,
 Она с росна лишћа диже златну главу,
 Расклапа свој вјенчић, шири мека њедра
 И вал оштра воња разлије на траву.
 Краљици цвјетовâ, што се од сна буди,
 Ситни пук се шуља;
 Лете са свих страна на њезине груди
 Ројеви мегуља.

Вјенчава се горда ц'јеле страсне ноћи
 У облаку златну пелудова прашка.
 Лептирима кида крило, што је драшка,
 И на рилце жедно јед им слаћан точи.
 А кад зора сване, рујни вјенчић стеже
 На млохавој грани;
 Др'јема... Лешинама, штоно близу леже,
 Црн је кор'јен храни.

VIII. Орао.

Налик на пест дивску горски вршак стрши
 Према небу, што се пламним зидом крије.
 Горе , гдје на куку сјају вељи крши,
 Оро дупке стоји; панце у хрид рије.
 С ломаче сунчане бије ватра жива,
 Пада огњен-прах.
 Покрај суха врела ко два бл'једа дива
 Бдију Мук и Страх.

Мора гору тишти. Сва се шума скупи
 Па из груди своје мрак и влагу саже;
 Сваки кор'јен дубље појудно се упи,
 А на грану сваку тешки мрак се наже.
 Мук и страх. Ал тамо у глухоме лугу

Гуштер на кам гмиже!
Гледа: оро крешти, у све ширем кругу
Пут сунца се диже.

IX. Папрат.

Већ је треће јутро, др'јену насред листа
Што се на крв налик шири црвен-тачка,
А лак као перје изнад храста блиста
Рој кунадра б'јелих оцвала маслачка;
Већ је трећа вечер, штоно ув'јек теже
Негдје зриче попац;

Шумом, коју нешто сапиње и стеже,
Иде бони хропац.

Кад је јутрос папрат све једно за другим
Отворила широм сјајне очи своје
И видјела, како глђжје трњем дугим
Дрпа гн'јездо празно, што је пало с хвоје,
Она још једанпут гледну у висину,
Пусту горску косу,
Сва се снажно трзну — те на маховину
Златне очи просу.

X. Сунчев пјевач.

Угинуо Цврчак, онај, за ког веле,
Да не мого пјев свој никако да стиша.
Убила га — кажу — прва хладна киша.
Дочекао није дрењинице зреле.
Дрењинице? Он је само росу пио
Горе крај врхунца,
Гдје је као р'јеку пјев свој на луг лио:
„Сунца! Сунца! Сунца!“

Сада Гробар под њим копа тиху раку
И на њ много лишћа баца дивљег боба.
Цврчак не см'је чути, гдје у првом мраку
Попац јесен слави покрај њег'ва гроба.
А овако — сн'јег кад вије, кише пљуште —
Док он тврдо спава,
Крила ће му сама да дршћу и шуште:
„Слава сунцу! Слава!“

XI. Мразова сестрица.

Бануо је нагло с вјетром, кишом, студи;
 Ударио на њу с чопором је пасâ;
 Она сада лежи без даха и гласа:
 Рањене јој ноге, раздрте јој груди.
 Куд је бјежећ прошла, дријен се црвени
 Од крви јој вруће;
 Гдје кроз л'јеске нагну, од власи се њени'
 Жути лист и пруже.

Сву пошкропи шуму крвљу својих жила
 И златом позлати своје бујне косе;
 А на врху грана, што плод бијел носе,
 Задњег мл'јека свога кап је оставила.
 Јесен на тлу лежи. — Лишће пада. Траве
 Вену. Птић стан тражи.
 Њежан, мален цвијет сам крај мртве главе
 Стоји, зебе, стражи.

КИША.

Кроз луг пун прољетних клица
 Јутарња кишица бруји;
 И шушти ко копрена, зуји
 Ко харфа са хиљаду жица.

Низ борове иглице струји
 Цв'јетова у калеже, птица
 У гн'језда, у тајност живица.
 Гдје спавају обдан славуји.

Склопљених вјећа ја стојим
 На лити; свим порама својим
 То мл'јеко из облака сишем;

И осећам нову да душу
 Већ добивам, и сав да дишем
 По трми и младоме кушу.

МАСЛИНА.

Виноград мога је оца овјенчан зеленим в'јенцем
 Маслина. Под њима ја сам у врућијем данима љетним,
 Грожђе док зријало и пјев цврчкаâ шибао ваздух,
 Гледо у заносу св'јетле визије, што их је Подне
 Пред очима стварало мојим.

Море је шумјело негдје далеко; по модроме небу
 Пловили б'јели облачци, а земља је лежала тешка
 И тиха у сну сунчану.

Баш у час такови ја сам
 Велику, строгу и мирну, из маслиника се дижућ
 К ведроме своду, без штита, без копља и кациге сјајне,
 Видио *Pallas Athenu*.

Она је носила жижак на длану. Плодова зрелих
 Убра прегршт па саже сок њихов на сухо стијење
 И руку до сунца дигну и ужга ту малену св'јећу.
 ...Гори на мојему столу

У тамне и бурне ноћи од земље ниска свијећа.
 Вјетрина отвара врата и прозоре, кроз кућу дува,
 Зидима тресе и таму све црњу тјера ми у дом:
 Ја мирно сједим уз св'јећу, коју оградити дланом.
 Не треба: уље јој воња по маслинама мог оца,
 А пламен њезин је искра са ватре сунчане. -- Ох, свећер,
 Кад ми је тешко међ људма, настаје зачаран круг,
 У којему около жишка, док ноћу вихори бјесне,
 Зазелени се л'јепи виноград мојега оца
 Овјенчан маслина в'јенцем;

под њиме сањари дјечак
 Грожђе док зре, и све јаче пјев цврчка се гласа, и море
 Крочи негдје далеко, и небеском плове ведрином
 Два облака бијела, танка...

КОРОВ.

Горе у планини, гдје су зелен-хуми,
 Опасан тишином, ограђен драчама,
 Свјетлошћу обасјан, а шкропљен сузама,
 Мој се усјев бујни лелуја и шуми.

Јест! У њем је много пирике и љуља,
Што га сишу, гуше и држе у сјени:
Међу житом мак се као крв црвени,
А длакав различак модри се и љуља.

Корова је много. Да га чупам саде?
Ал је и он нико из мог тешког зноја.
Мак је знамен вјере у спас дуга боја
А различак око пуно ведре наде.

Никад крупа неће да ми штету прави,
А мој усјев златни големо је чудо.
У што се не надам и вјерујем лудо,
Црвени мој маче, различку мој плави!

Нећу да вас чупам. Биће мање хљеба
Зими на мом столу, ал сред срца мога
Сјаће ув'јек трачак плама црвенога,
А у души мојој ведар кутић неба.

ПОДСУНЧАНИК.

Предвечерњи вјетар својом руком грубом
Чичку и маслачку браду је ишчупо.
Звижднуо је оштро и закашљо тупо
Кроз шибље и трњак, јурећ шуме рубом.

Склизнуо је к жалу низ голе стијене.
Пучином је дугу бразду изорао.
Заплео је прам у конопе лађене.
Тргуно се, и брз даље побјегао.

СТИГО ЈЕ БЕЗ ДАХА И СВЕ ТАЊИХ СИЛА
К острвцу далеку наред мора плава;
И сад, међ дв'је лити, с главом испод крила,
На роси вечерњој под мјесецом спава.

II.

(1915—1922)

INTIMA

САЊЕ.

Јест! Зато смо ту,
Да њиву нам сву
Сад покрије чаробна грања,
И душу да сиву,
Ко златом кадиву,
Преплѣтемо нитима сања.

Ох, тужан, тко нема
Још кута, гдје др'јема
Бол, из ког та жица се суче,
Па душу, што хлепи,
Што бјесни, што стрепи,
Земаљскијем друмима вуче!

Јест, за нас је сан!
Јер сања је дан,
А јава је ноћ, што нас мори,
Ноћ, која ће минути,
Кад посвуд ће синути
Сјај сунца, што у сну нам гори.

О душе ви жарке,
Све прастаре варке
Из вашијех ограда гањајте!
Високо се пропните,
На зв'језде се попните
И сањајте, сањајте, сањајте!

ЧАХУРА.

Осјећам: с простора свемирна
Нит силази; чахура нова
Се плете, а у њој ми ова
Утишавâ душа се немирна

Ко вјетар, што ујутро хита
 Низ луге и устанак уји,
 А предвече — молитве бруји
 Тршчаџама сањива рита.

ГЛАС.

Кроз вртлог живота
 Кад вјетар ме мота
 По тамноме кланцу, што јечи,
 Глас прати ме танак
 А тих, кроза санак
 Ко звонце да сребрно звечи.

Ил туробно бреца,
 И цвили и јеца
 Ко мајка, што за сином плаче;
 Ил у груд ми пане
 Ко мелем на ране,
 И снага ми букне још јаче.

Зар ув'јек ће тако?
 У чему? А како?...
 Знам само, да посвуд ме прати
 И зове. Ал камо?
 Ох, сада знам само,
 Да никада нећу тог знати.

Кад борбе се смире,
 И грђм „*Dies irae*“
 Над челом ми блиједим прасне,
 О гласе, што крећеш ме,
 Је л', издати нећеш ме
 Ко и глас из дјетиње басне!?

НОСТАЛГИЈА.

Путник сам, што му кроз свети
 Храм природе ноге тумарају,
 И врља, док сјене га варају,
 За ројем авети.

Облак сам, који се скита
 По горама; трска сам суморна,
 Што дршке свећ будна, свећ уморна
 Над водама рита.

Снаго, што даље ме крећеш,
 Да л' минути ти ћеш ме икада?
 Зар, очева груди, баш никада
 Посинит ме нећеш?

Јуче сам мрежу свог жиља
 У земљи разгранао, — данас је
 То кор'јење мртво... Ох, за нас је
 Врт славнијег биља!

За нас је зв'језда далёка.
 Гдје окруњен блиставим сунцима,
 Благ и чист, на гордим врхунцима
 Дух отац нас чека!

ЗАПРТА НЕБЕСА.

...А небо све глуше је, тише,
 Ко запрта врата далека.
 У вртлогу звјездане кише,
 Пред оком, што чека,
 Зар никад се више
 Отворити неће небеса?
 Зар никада више
 Да гледамо давна чудеса?

Зар никад? Ал што ће
 Та чуда, кад наше су очи
 Сад друкчије? Када
 Зри у нашим њедрима воће,
 Из којег мелем се точи
 На душу, што јада?
 Тко, скрушен, још чека,
 Да громко на стожеру шкрину
 Невидљива врата далёка?

Тко чека, с висока
Да зв'језде му сину?

Ох, свуда: сред дјечјега ока,
У дуги на кори ведрџаца,
На лицу мртваца,
У борама с'једе нам мајке,
Под копреном дјетиње бајке,
У сузи, у пупу, што листа,
У капљице росе, кад блиста,
У уздаху срца дубока,
Баш свуда, баш свуда:
Где тајне, где чуда!
Где врата широка, широка!

Са зида небеса,
Што цв'јећем се осу
Најчистијег злата,
Бог на земљу просу
На прегршти клице чудеса
Па затвори висока врата.
И муком се небо тад ови,
И као да некамо плови
Кроз сунџаџа кише,
И бива још глуше, још тише;
Не силази с чудом на прагу
Ко негда, свећ ниже...
Ал земља све више, све више,
По звјездану трагу
К небесима оним се диже.

У СНУ.

Високо, у етерским морима,
Гдје лазурним дворима
Планети се блистави шећу,
Високо, сред сунџаџа тије,
Знам, Оно се крије,
Што видјети никада нећу.

И ове ће прољетне ноћи
 Тајнени дух доћи,
 Да звјездама јастук ми кити,
 И чело да глади ми бл'једо,
 Док ја ћу ко чедо
 На рукама његовим снити.

И у сну ћу рећи му: „Тко си?
 Што с неба ми роси,
 Ти не даш да угледам, авај!“
 Зашумљети он ће ко грана:
 „Из таласа слана
 Већ устају влашићи... Спавај!“

И казаћу: „Ја бих да дознам
 Сву тајну, да познам
 Сву збиљу... Њу у груд ми ливај!“
 А он ће: „Сан скрену са пута
 Небеса, тих лута
 По вртима душе вам... Снивај!“

И у сну ћу казат му— „Све ћу
 Ја подн'јети; нећу
 Пред ничим задрхтати: кушај!“
 А прст док ми пада на вјеће,
 Сна мог ће са међе
 Глас шанути тихано: „Слушај!“

И с његовим дланом на очима
 Чут у свим ћу ноћима,
 Гдје сребрне оси се крећу
 Под Оним , с висодка што долази
 И приспије, пролази,
 Ал видјети никад га нећу.

ЈА ВЈЕРУЈЕМ!...

I

Ја вјерујем! Није
 Св'јет пустиња. Крије
 У свему Божанства се чест.
 А настах од груде,

Бит моја да буде
Склад душâ свег оног, што јест.

Још Злодух, вит сјенама,
У кобнијем данима
Из понора пење се свог,
А с муњам у зјенама
И звјездам на дланима
С висока још силази Бог.

Па срџба док уји,
У вјечној олуји,
Што дижу је Добро и Зло,
Кроз свемир се бијем:
Сад к небу се вијем,
Сад падам на понорско дно.

Ја вјерујем! Неће
Ме нестати. Све ће
Надживјети залазак мој,
Јер траје у вјечности
Рат Мрака са Свјетлости,
А бјесни због мене тај бој.

II

Ја вјерујем у све:
У авети, у сне,
У злаћане дјетиње бајке,
У гроббџва љутње,
У сестрине слутње,
У завјете старе ми мајке.

Ја вјерујем сада
Ко и онда, када
Чух, дјецу да Псоглавац једе,
И гледах, под шљивама
Да л' збиља на гљивама
Патуљци дугоброди сједе.

Јест! у приче све те
 Још гледам ко д'јете,
 И плави вал миља ми груди...
 Ох, барем су сјајне!
 А сиве су, вајне
 Те празне вам истине, људи!

Ја једини, ја ћу
 Кроз трње и драчу
 До дјеве, што уклетаспи,
 И љубит јој очи,
 И с њом к вама доћи,
 Да дивну је видите сви!

СИЈАЧ.

У сањама мојијем жије
 Див један. С врхунаца долази
 И земљама, којима пролази,
 Свећ блиставо сјемење сије.

Сав сјајан (трак златом га руби)
 У зорину устаје цику,
 А таман на тмурну зренику
 У вечерњој магли се губи.

Он не тражи орнице; гази
 И кршјем, што вјетар га бије;
 И једнако вјечито сије
 По њиви, по жалу, по стази.

Он не хаје, клицâ што нема
 Још нигдје; он чека на нешто
 И хода ко Удес; — зна све, што
 Будућност у крилу нам спрема.

Род чији је? Што му то гори
 У очима? Гледам га. Прошо је.
 Ја не знам, ал осјећам: дошо је,
 Да земљу нам друкчијом створи.

ТУГА.

I.

Тко хоће да макне
 Мој вео, да такне
 У скриту ме рану, што пече?
 Тко копа по гуши
 Кут тражећ, гдје души
 Ме бол, и крв моја гдје тече?

Тко нагал ми дође,
 Да с лучима прође
 Кроз сумрак и ноћи ми тајне?
 Зар доста вам није,
 Што за вас се смије
 Сјев дана, руј зоре ми сјајне?

Цв'јет својих радости,
 Срж младих ми кости
 Већ дадох, а код вас их гледам.
 Да дадем и тугу,
 Ту секу, ту другу?
 Ох, ја вам је не дам, па не дам!

II

Не, никад! Ја знам:
 Баш њу да вам дâм,
 Што душа ко чедо је њија,
 Ох, ви бисте свукли је,
 На раскршће вукли је,
 Да свјетина шале с њом збија.

Њу чисту, што дојим
 Свим сузама својим,
 Њу, поносну кћер моје муке,
 Њу, жића ми светињу,
 Ко играчку дјетињу
 Да у блатне бацим вам руке!?

Не! Уз бок ћу стати јој,
Крв и сузе дати јој!
А хтједе ли, све да јој дâм:
С њом паст ћу без славе
Ко рањени лаве,
Што гине у пећини сâм.

БАЛАДЕ

БУНАР.

Луна је ногама б'јелима
Тихо низ пропланке крочила;
Овита сребрним велима
У дô млијеко је точила.

Луг јој је шуштао: „Постани
Вилом међ борјем ми зеленим!
Једне бар ноћи нам остани
У тихим леглима јелењим!“

Поток је шумио: „Божице,
Стани у врбовим сјенама!
Ја ћу ти уморне ножице
Опрати блиставим пјенама!“

Усјев је брујао: „Свиће ми.
Молитве ноћне су часови.
Стани! Пред тобом сад сви ће ми
Пасти на кољена класови.“

Луна је ходала уморна,
Селу док тиху је стигнула.
Онда крај двора је суморна
Бунару на руб се пригнула.

Нагну се и сва се огледа
На воду црну, без вáловâ.
Трзну од њезина погледа
На грлу папрат се јалова.

И очи отвори, санана;
И сваки листак јој пјево је:

„Божица корака лагана
Дошла је. Ево је! Ево је!“

А црна вода се кр'јесила;
Зв'језде јој у круг се мицале;
Бисерна мрежа је ресила
Куле, што из дна јој ницале.

Откривши сребрне кровове
Бунар сву нојцу је сијао
И тих све сјајније дворове
На дну је својему њијао.

ТРИ СЕСТРЕ.

У шумарку тиха кућара
Сан први свој спава дјетенце;
Међ прстима трију сестара
Крај кол'је ке зуји вретенце.

„Зу... Благо, што ништ' га не такло,
Из спиље ћеш блиставе носити,
А својим га сузама росити,
Кад видиш, да кам је и стакло.“

„Зу... Бићеш ко гaleb и саћићеш
У поноре таласју слану,
Ал мјесто модрине тад наћићеш
Три капљице мутне на длану.“

„Зу... Ти ћеш се дигнути славно
Над сунцем, гдје сни ти се гн'језде
Ал тамо, — вај, твоје су зв'језде
Све мртве, а давно већ, давно!“

У сумраку тиха кућара
Сан први свој спава дјетенце;
Међ прстима трију сестара
Све тужније зуји вретенце.

БЕСМРТНА.

Знадем је! — Древна је вила
Ил дух, што се открити не смије;
Жена је бар, што на чесми је
Вјечности бесмртност пила.

Кол'јевци мојој је стигла
И соком цвјетовâ ме опила,
Сунчевом крвљу ме шкропила,
Мјесецу на виме дигла.

Она — то не бјеше сан! —
Кроз воћњак је са мном се шуљала,
Зипку ми на крушки љуљала
Читав је прољетни дан.

*

Научи она ме зв'јездâ
И птицâ и цвијећа говору,
Шумору у зелен-ловору,
Тајнама малених гн'језда.

За ме невидљивом руком
На п'јеску све приче је писала
Мора, док пучина дисала
Овита подневним муком.

За ме је у гњеви свом
Небесима прстом, што горио,
Шарала маче, док борио *
С црним се бозима гром.

*

Она би нечујно, крадом
Под прозором ми стизала; само би
Шушнула; — не памтим, камо би
Водила ноћним ме хладом.

Ничег се не сјећам, — али
 Још чемини поноћни миришу,
 Тужни славуји још биглишу,
 Јер су на чемпресе пали.

Не знам, од часа сам ткан;
 Ал она је душу ми ткала
 Што љепше, и живот ми дала,
 Што не знам, је л' јава, је л' сан.

Све ми даровала вила,
 Ал мени се открити не смије...
 — Чему, ох чему на чесми је
 Вјечности бесмртност пила!

Она ме воли све јаче;
 И сада невидљива стоји ми
 Уз бок, и сиједе броји ми
 Власи, и очајно плаче:

„Иде неминовни дан.
 Ал очи ми не видје, драгане,
 Руке ми не такну лагане...
 И све ће проћи ко сан.“

ЈЕЗЕРО.

Нек остане само!
 Зар сâма не оде
 Баш тамо, баш тамо?
 Нек остане само
 Те тихане воде
 На дну!
 Јер душом је цијелом
 Баш хтјела, да тија
 Та вода је њија
 У вјечноме, бијелом
 Сну.

У риту том хладном
Он нађе;

Ту чекала тајна:
Сва блистава, сјајна
Под водом је спавала
Бајка.

Нек остане само
Баш тамо, баш тамо,
Тог језера плава
На дну;

Нек надаље спава
И с душом се цијелом
Свећ см'јеси свом бијелом
Сну!

А краљица рита,
Што с црним се родама
Тршчаџима скита,
Док мјесец над водама
Сија,

К њој сићиће тија
Са кључем од злата,
Да отвори врата
Свим кулама витим,
Свим дворима скритим
У риту,

И л'јепо то чедо,
Што уснуло бл'једо
Сред траве најтање
Ко птиче, ко јање
Да дигне да буди
И тихо на груди
Да њија.

Нек остане само
Баш тамо, баш тамо,
Тог језера плава
На дну!

Нек сања, нек спава,
Ал душицом цијелом,
Што чула је басну
И дознала басну
Је сву!

Ох, немојте ридати,
Нит паучни кидати
Том њезину бијелом
Сну!

ВИСВАМИТРА.

Метуљи са злаћаном главом
Већ устају, а сјене крију се;
Облачићи јутарњи вију се
Сви рујни по етеру плавом.

Међ дланима сухим (он моли,
И на њем све к небу се пружио)
Гле, петоро птица протужило,
Ал ситних, ал вајних, ал голих!

„О птичице малене, тко је
Гнијездо у руци ми вио?
Сан разбисте, што сам га снио,
И буните заносе моје.“

— „Ми немамо маје,
А жедне смо, гладне.
Ти сузама својим
Нас миј!
Ми немамо маје,
А ноћи су хладне.
Ти рукама својим
Нас гриј!“ —

„О птичице малене, вијао
Сн'јег зими, — ја нисам се макнуо;
Ал дух ми плот рајски је такнуо,
И зв'језде по души сам сијао.“

Знам, нема ни зиме ни глада
Ни бола, што плачем га хините.
Високо, високо се вините,
Ви похлепна срца још млада!“

— „Ми не знамо ништа.
Три капљице росе
У кљуне, што просе,
Нам лиј!

Ми не знамо ништа.
Три сјеменке голе
У уста, што моле,
Нам сиј!“ —

И прољет све гране је такла,
Св'јет пренула сребрним звоном;
Непомичном човјеку оном
Ни жилица да се је макла.

Сјај мотрећи мистична кр'јеса
Тврд стоји на ст'јенама каменим;
Пред његовим оком се пламеним
Плот руши још љепших небеса.

Сви тамни на обзорју плавом
Облачићи вечерњи крију се,
А околу гн'језда већ вију се
Метуљи са мртвачком главом.

БИЈЕЛА СМРТ.

Гле: она; што ноћ јој је мајка,
Лед отац, већ иде по сјенама!
У руци јој крин, а у зјенама
Блијешти тајнџена јој бајка.

Индокосна, шутљива лута.
Ал ноћас се у шуми пригнула
Над неког, и главу му дигнула
Из сн'јега насред уска пута.

„Ох, ти си? Ох, л'јепа л' си, чиста!
Баш она си, која, кад поставља
Длан на врело, за собом оставља
Млаз сјајан, што леден се блиста?

Је л', секо: и на мутној води
 У бисер све претвараш? Такни ми
 Крв грјешну, глиб из срца макни ми
 Па у двор свој б'јели ме води!"

А она га дланом по прсима
 Све глади, ал тихано, тихано,
 Док т'јело, ко од мајке њихано,
 У лагодним кочи се срсима.

ИЗГУБЉЕНА.

Јесте л' је видјели милу?
 У очима зв'језде јој ничу
 Ко дјечи, кад бакину причу
 На вашему слушају крилу.

Јесте л' је видјели чисту?
 Прсти су њезини б'јели
 Ко љљани вртни, ко јели
 Врх сњежни, ко слана на листу.

Да ли сте гледали, како
 По њивама вашијем лута,
 А цвијеће ниче сред пута,
 Скут њен ма да једва га такô?

Она је расла уза ме;
 И онда по плотима села
 Сто гн'јездило птица, крај врела
 Сто вилâ је пјевало за ме.

Бујаху усјеви моји,
 И лозе су цвјетале плодне,
 И гледах: из земље ми родне
 Двор никну, — сва од злата стоји.

Откад ме остави, све се
 Већ јалови: жито не зори,
 Грозд сахне, двор у прах се сори.
 — Ох, реците, реците, гдје се

Преда мном ко јеленче крије?
 Већ године тражим је многе,

А драча ми рањава ноге,
А вјетар ме студени бије.

Вратити може се к мени:
Бол прочисти душу ми грјешну
Ко јесења вјетрина трешњу,
Па изнова плод се црвени.

Нек дође! И све, што дубоко
Нам паде, тад устаће; ране
Зац'јелит, и рашће нам гране
Ко давно, високо, високо.

ЧЕКАЊЕ.

О ти , што већ давно
У сумрачје тавно
Прекорачи праг моје ноћи,
Ја не слутим сада,
Ни како ,ни када,
Ал знам, да ћеш опет ми доћи.

Све светиње моје
Ту на прагу стоје;
Рој сања на доксату чека;
На кули кр'јес сину,
Да распрши тмину
Са стаза, куд идеш 'здалека.

Гром тмисом се ори,
И кула се сори,
И тријем се низбрдо руши,
Док овити маглом
Пред вјетрином наглом
Зли дивови јуре по тмуши.

А осјећам: газиш
По шикари, тражиш
По тами ме... Ох, сад се не дам!
Гле: срце, што пламти,
Ја чупам... и сâм ти
Њим св'јетлим... и мријућ те гледам.

ПЈЕСНИ ЉУВЕНЕ

ПРОЛОГ.

Чвор.

Ја сам узловима поноса ми крута
Везо душу своју за ступ једне вјере,
Којој и сâм не знам границе и мјере:
Нит је до њег стазе нити од њег пута.

Чвор што чвршће стеже, душа већма пати,
Јер би снага моја разлити се хтјела
Као вода, јер је богата и врела:
Расти, расти жели и свећ дати, дати.

Има, тко ће скоро др'јешит споне њене,
Дигнув за час цигли немир мој и сјету,
Само не знам, хоће л' чвор тај да расплету
Прсти једног бога или једне жене.

Нутарње море.

Једно ноћно море које не зна за сан,
Мучи се и стење на дну моје бити;
Ув'јек, и дан кад ме раји сунчан, јасан,
Чујем, како плаче неке црне лити.

Ув'јек, и кад радост за час ми се јави,
Чујем, како воду оловну ми лива
У дубине душе па их скрите плави,
И све јаче шуми, и све теже бива.

Слушам. Чекам. — Задња кад ми дође хора,
Она, што свећ звах је, хоће ли бар тада
Из те воде изаћ, чиста, сјајна, млада,
Као Афродита. из дна грчког мора?

ХИМНА.

Продрла си у ме нагла, страсна, брза
 Као вјетар у луг мука пун и страха,
 Па ми жиле дршћу, нерв се сваки трза
 Тактом твога хода, ритмом твога даха.

Ушла си, а ја сам заробио сву те
 Ко олују љетну крошње старих липа:
 Цвијеће се труни с гране прекинуте,
 И мој пелуд сав се по твом праму сипа.

Па из душе ове, из пути, из крви,
 Док ми сутон тихо прилази по трави,
 Славна ко дитирамб зоре у цик први
 Кликће химна моје посљедње љубави.

МАСКА.

Све ћу гр'јехе своје, па и окајане,
 Као дјецу срамну довести преда те;
 С образа ћу својих маску дићи за те,
 Да им гледаш знаке, печате и ране.

Прије нег на лице твој ми цјелов пане,
 Хоћу, да га видиш, какав јест! Уза те
 Стаћу миран, док ће силазити на те
 Мрак ил сјај, из ког ће да нам зора сване.

Хоћу, прије нег ми своју руку дадеш,
 Да све, чега ја се икад такнух, знадеш.
 Видјећеш и оно, што не гледах сâм.

А будеш ли пут свој шутке наставила,
 Јер је душа моја једном гола била
 На твом длану, мене неће бити срам.

КРОЗ ВЈЕЧНОСТ.

Пред милијун љета на дну топле шуме
 Живљасмо у лику вињаге и храста;
 Шумјела над тобом моја крошња тмаста,
 А твој кор'јен жедни продирао у ме.

Били смо дв'је шкољке на дну океана.
 Стиснута уза ме оштрим рубовима
 Сјекла си ме, па у болним трзајима
 Правио сам бисер соком својих рана.

Не схваћа, ал свака осјећа нам жила,
 Кад наједном, страни, нађемо се близу,
 Тих метаморфоза да у дугом низу
 Тражи нас и спаја неминовна сила.

Жено, ти ћеш сјутра с мог зреника заћи,
 Оставит ме сама с црном тугом овом,
 Ал под љепшим сунцем и у лику новом
 До хиљаду љета ми ћемо се наћи.

СЈЕНА.

Ја не сумњам на те. Па кад би и било,
 Да цв'јет душе своје лажном боштву дах,
 Свог идола не бих срушио у прах,
 Да газим и ружим што ме усрећило.

Вјерујем. А варке мене није страх,
 Јер љубави своје већ осјећам крило:
 Ја ћу њиме сјећи чисто плаветнило,
 И да видим, е те заман другом звах.

Порицао не бих оно, што ми даде:
 Заносе ми л'јепе и слатке ми јаде;
 Свог бих раја плако крај плотова стртих.

Ниси ли баш она, тад си барем сјена
 Оне дивне, што ће зрет је моја зјена
 Било у час задњи, било посл'је смрти!

ЖЕЂ.

Неки бог је кобни поставио у те
 Мјесечеве студи и сунчане пламе,

Плашт свих земских дражи бацив ти на раме
Посади те дивну на све моје путе.

У бити се твојој сва природа за ме
Нашла; па ме шуме, прољетне ил жуте,
Усјев пољски, пјене жалима просуте
Жаморима тајним по твом трагу маме.

Ти си урна, гдје се згуснуле и збиле
Мезгре што се досад разводњене лиле
Капљицама тромим на дно мога бића.

Ти напитаk јеси перфиднога пића
Што ће души мојој, похлепнијој свеђе,
Макнути још даље сухе, жедне међе.

МОЛИТВА.

О ти Милостивна, Мајко свих Жалости,
Услиши! — Бол љути све ме жешће био,
Откада се извор суза пресушио
У овим очима, тмурним, боним дости.

Барем једно бреме свалити бих хтио
Оног, што ми тишти срце, крв и кости...
Ох, да ми је као у првој младости
Заплакати опет дуго, слатко, ти'о!

Моју душу јадну чворовима веже
И све јаче стиска и све чвршће стеже,
Јака ко судбина, нека гвозден-рука.

Отвори ми врело суза, па нек теку
На ране ми грдне, што, свеђ жедне, пеку,
Ти, што за бол знадеш, Госпо свију Мука!

- ПРВА ЛЈУБАВ.

Кад на крилу твоме лежим, и сласт преде
Златну сању, са дна чаробне копрене

Пуне слатких суза дв'је још дјечје зјене,
Које твоје нису, у ме гледе, гледе.

И ја мотрим, гдје се крила неке сјене
Око мене вију, док ти црте бл'једе;
И осјећам, да ми власи, што већ с'једе,
Глади рука давно мени знане жене.

Ја се онда пренем, грлим те у луду
Заносу: „Знај, ти си моја љубав жива!
Осјени их, тјерај!“ — Али све залуду:

Моћ се оних очи не гаси, не губи...
Јер се до два пута исти чар не збива,
И једанпут само у животу љуби.

МРЖЊА.

Јер се наше душе нису могле слити
У сан један, јер је наша пламна жеља
Чезнула за нечим, што не може бити,
Ми смо сада као два непријатеља.

Ув'јек бди и преде, и зла је и веља
Мржња, кад је кћерка љубави... Све нити,
Што их из свог срца суче жута преља,
Отровне су. Она јад свој не зна крити.

Ми смо два душмана што се на смрт боре.
Али нитко не зна, од чег тако горе
Наше очи; гдје је увор б'јесној сили.

Нитко не зна, кадá пути бремене падне,
Да ће, ко што прије цјелови се слили,
Напокон се наћи и душе нам јадне.

УТЈЕХА.

Кад се кроз лук бл'једе и вараве дуге
У облаку распе лијепи наш санак,
Не знам, да л' ће плач твој бити брат близанак
Мога плача и син једне исте туге.

Не знам, кад нам скоро стигне горки данак,
 Хоће л' наше боли ко дв'је вјерне друге
 Носећи на лицу истих суза пруге
 Доћи једна другој на утешни станак.

Рањеној љубави, веле, да су пути
 Без повратка, и да ув'јек само шути,
 Док не заборави. — Ох, а ја бих хтио,

Да би ми бар каткад дошла мира пуна,
 И по мојој рани длан твој прошло ти'о
 Као једна лака рука од баршуна.

ВИВИСЕКЦИЈА.

Копрену ми густу баците на очи
 И сломите једном у згрченој руци
 Нож, што њиме, док се крв из рана точи,
 Тражим нерв и језгру љубавној ми муци!

Све сам знати хтио и само сам гледо,
 Да режем у живо, гдје највише боли;
 Па свих сања мојих најдивније чедо
 Мре, а крвцу отац рођени му проли.

Бит да њему нађем, ја сам љубав смако,
 Своју љубав л'јепу, милу као јање;
 А о вељој тајни сада знадем мање,
 Но кад први вео с ње сам дршћућ мако.

НА РАСКРШЋУ.

Нит је ово мржња нит је презирање;
 Јер свих руку, које једне другим' теже,
 И ако се нађу, неће свеђ да веже
 Ни чвор исте страсти ни трак исте сање.

Дв'је смо силе, што се траже, али бјеже
 Од свег што их спаја. Душа је вјенчање
 Бајка: и од чега ма и биле тање,
 Измеђ двију душа неке мрене леже.

Ми се ко дв'је сфинге мотримо у зјене;
 И не одав тајне свако глед свој бруси:
 Ја — мушкарца холством, ти — коварством жене.

Заман душом тресем: слабиш, ал још ту си
 Стопрв кад усахне језгра нашој сањи,
 Нит ће, што нас веже, да се тањи, тањи.

SOROR DOLOROSA.

Сједи. Руку дај ми... Мрак док вртом прши,
 И ђух звона гласе на умору носи,
 Још ће једном длан ми проћ' по твојој коси,
 Али тако, ко да братску драгост врши.

Биће срце наше мирно, н'јема уста;
 И ми ћемо скупа осјетити, да нас
 На растанку хвата нешто, што је за нас
 Слађе но је била прва срећа пуста.

Биће ко да плачу вечерње звијезде
 Изнад наших глава. Шуштећи ко свила
 Анђела ће туге да нас такну крила,
 И у тми се душе нове зраке гн'језде.

И баш тад ће стопрв почети да воли
 Моја душа ону, која више неће
 Бити мајка бурне али празне среће,
 Но тиха и слатка сека моје боли.

КОРИЈЕН.

На дну моје пути ти ћеш бити жива
 И кад све то клоне. Обдан ти ћеш проћи
 Уза ме ко сјена нагла, хладна, сива,
 А сва сјајна, врела у сан ћеш ми доћи.

Пелин мојих дана и мед мојих ноћи
 Ти ћеш увјек бити. Што се са мном збива,
 Нећу ни сам знати: — бесв'јесно ћу поћи,
 Куд ти мртво лишће трагове сакрива.

Сјећати се више нећу лица твога,
Воње твојих власи, звука твога гласа,
Ал у свакој болној жили т'јела мога,

Све до последњега самртног ми часа,
Ко жив кор'јен, који неће увенути,
Ја ћу да те носим на дну своје пути.

ТРН.

Нитко не зна, насред друма или путка,
Којим иде, што ће срести, да га куша:
Хоће ли од једног до другог свијутка
Пратити га сунце, зв'језда или тмуша.

Па и не зна, оног дана ил тренутка,
Кад му из дубине проговори душа,
Хоће л' чути гргољ мистичнога врукта,
Ил ће рику звјерке морати да слуша.

Дочеко сам што ја нисам очекиво;
И љубав, што дође, пука сјен је била
Онога, о чему утаман сам снови.

А кад она пође поломљених крила,
У срцу је моме ипак оставила
Трн, што свећ ће само бости ме у живо.

ОПРОШТАЈ.

Кад ћеш ми, ко негда дјеве витезима,
Опроштаја пехар на одласку дати,
Ја ћу тих и ведар на свом вранцу стати:
Жилица ми неће трзнут образама.

Осјетићу, да још врукат снаге има
Ово срце, и да све, што човјек пати,
Не може да гаси сунца, што ће сјати
Ув'јек исто и над људским боловима.

И пехар ти неће дрхтати у руци;
У њ горчине капља, кћерка дугој муци,
Неће пасти тога часа чемернога.

Ти ћеш гледат за мноm, докле поглед сиже,
Гдје ко вал се пољем ногом коња мога
Погажена трава опет у вис диже.

ЕПИЛОГ.

Тајна.

Ја сам своју тајну људма ипак реко.
Л'јепо је не казах, јер ми душа ц'јела
Открити се није ни могла ни смјела.
Рана је свеђ иста. Мира нисам стеко.

Чему нисам пошо некамо далеко,
Гдје је ув'јек пусто изнад мирних села,
Па ископо земљу испод н'јемих јела,
И свој бол да причам, јами на руб клеко?

Црној, хладној мајци све сам рећи мого.
Па би она била шутњом прогутала,
Да је нитко не зна, моју грјешну тугу.

Но ако је у њој било суза много,
У јесен би стабла бол мој шапутала
Мукло и тајнѐно по јелову лугу.

Глас из гроба.

Госпођо! Кад печат свој сред Вашег лица
Утисне вријеме што се свега маша,
Те у пести коби буде душа Ваша
Ко у дјечјој руци измучена птица,

Ја ћу бит већ мртав. Али младост наша
Живјеће у сплету овијех китица.
Читајте их! И стих сваки биће клица
Нечег, што је души починак и паша.

Наћићете често које горко цв'јеће
 На том пољу, ал Вас растужити неће:
 (Што све цвало није у оно нам доба!)

Очи ћете малко склопити и, тија,
 Раздрагана, сан док стари трептећ сија,
 Чути, гдје Вас глас мој тјеши из дна гроба.

Облачак.

Б'јел облачак лебди изнад мора. — Је ли
 Из царства звијездâ јутрос сишо амо?
 Је л' се диго из дна сланог? Ил је само
 Град, што сни га наши ове ноћи сплели?

Не знам. — Док шум иде цв'јећем морске пјене,
 Он се тихо зиба, диже, тâњи, плине...

Ја осјећам: нешто дивно се од мене
 Кида па се с њиме губи сред висине.

Суђеница.

Дубоко, у светишту тајну
 Мог срца, у најчишћој мезгри
 Мог жиља, у велу ми сјајну
 Свих сања, у бића мог језгри,

Ја те, ко најслађу тајну,
 Кроз облике свих својих м'јена,
 Свећ носим, а пречисту, бајну,
 Сâм не знам од којих времена.

О ти, коју не видјех никад
 Ал знам те!... При зеленом плоту,
 Још млад, ил на прашљивој цести

Већ погнут и стар, хоћу л' икад
 Дивну те напокон срести?
 И кад? И у којем животу?

TRISTIA

КРИК.

За час правог мира ја бих радо дао
Све те дробне среће ц'јелог нам живота.
Да би барем само за тренутак стао
Вјетар, који нама свеудиљно мота!

За трен праве страсти душа би ми дала
Рој свих ових б'једних немира и жеља.
Да би барем једном славно завитлала
Свом дубином нашом олујина веља!

Што ће млако миље и ситне нам жртве?
Ох, кад бих се једном сâм из себе макô:
Л'јево или десно, у рај ил у пакô:
Било камо, али са те тачке мртве!

СВЈЕТЛО И СЈЕНА.

Ја не могу живјет без Бога и Жене.
Први: вјечан и свет, јакост и доброта;
Друга: зла и смртна, слабост што се мота
Око снаге, да је и гуши и прене.

Отац свију слава и кћи свих срамота
Царују над нама; и наше су зјене
Пуне њих... Све заман! без сунца и сјене,
Без неба и земље нема нам живота.

Тко то рече, да ће Жена љестве бити
Пут висине?... С њена да ћеш длана пити
Срк што блажи, — јоште св'јетом иде лажа.

Не! Да сјена буде свјетлу нашег љета,
Из пути нечисте она ће да цвјета
Ув'јек гора, а свећ милија и дража.

ДВА ГЛАДА.

Гладе пути моје, да те спети могу,
Ја сам теби дио људске среће дао,
И, да миран будеш, гладио те као
Укроћена тигра покрај својих ногу.

Проц'једити кроз бол и кроз тугу многу
Нечисту сам воду твога врела знао,
А кад сам до краја б'јес ти над'рвао,
Могоа сам ведар прићи своме Богу.

А ти, други гладе, гладе душе ове!
Аждајо и хало несита! ти снове
Најљепше ми прождре и моју си младост

Исисала као полип, а крај стртих
Нада и прегнућа у дан прије смрти
Мораћу ти бацит и посљедњу радост.

ЗАЛЕЖАЈ.

Мој је живот био попут залежаја:
Никад није мого да ми зазелени;
Ал гдје трње расло у дне цвјетног маја,
Никнуло је чудо у раној јесени.

И јесен је увј'ек била драга мени,
Јер слачине пуна, раскоши и сјаја
Сличи свезналици, разметкињи жени,
Што рај даје страшћу задњег загрљаја.

Најволио свећ сам, да цв'јет носи један
Али крупан врт мој запуштени, но да
Буде много грања сићушнога плода.

Тужио се не бих, што га сјутра ледан
Офуриће вјетар, кад бих само знао,
Да је касно, кратко, али славно цвао.

КУЛЕ.

Као златне куле плавих дјечјих гатка,
 Као тријем дуга̂ изнад цвјетна грања
 Блистали су дворци што их моја сања
 Зракама сунчаним у младости сатка.

Застрла је магла зачеља им глатка;
 Сломили се луци испод оних здања...
 Још их видим, па ми за душу приања
 Нека сјета што је и горка и слатка.

О ви куле празне мојих дана младих,
 Све, што у животу смислих, почех, градих,
 Бијаше по лику вашему; а све, што

И доградих — било слабо или вјешто —
 Кад се сјајем златним понајбоље насуло,
 Оно се је тужно баш ко и ви расуло.

ПАЊ.

Пањ свих мојих нада није више овит
 Младицама. Па и ако из њег бије
 Кроз ноћ каква зрака, сада више није
 Свијетао, он је само прладовит.

Труо је и шупаљ, и у њем се крије
 Вјетар, који шуми плашљив и јадовит;
 Сад у праху лежи ромовима побит
 Хрек што зелен блисто и сјао се прије.

Сад се њему хоће сјене, мрака, тме,
 Е да видиш, гдје се фосфорно свјетлуца
 Сјај му ув'јек бљеђи у вјетру и хуку;

И да гледаш, како, докле трачак мре,
 По кори му старој, што трухли и пуца,
 Дрхтаве се сјене ко сабласти вуку.

ХВАЛА.

Све кад би и могла да буде сеоба
 Наших боли, па да оне јатомице
 Из срца се селе, што га немилице
 Прокљуваше, к срцу млађег, јачег доба:

Ја се надам, да би моје црне птице
 Остале уза ме. Друкче би тјескоба
 Моја већа била: душа — ко дно гроба,
 Живот — ко кут пусти јесење живице.

Ничега се нисам бојо̄ но празнине;
 Па кад ми радости ниси дао, теби,
 Боже, хвала за бол овај и горчине!

Без њих проласку ми по свијету не би
 Нигдје трага било у данима сивим...
 Ох, трпјети макар, ал осјећат: живим!

ГОСПА СВИЈУ САЊА.

Госпи Свију Сања храм сам диго и ја
 На врхунцу својих жеља и чезнућа;
 Моја вјера жива, моја молба врућа
 Клече пред олтаром што воња и сија.

Оргуље свећ брује. Још док умирућа
 Нада у њим цвили, снажан ко стихија,
 Вјесник нове среће, што у мени клија,
 Кроз све ц'јеви грми псалам ускрснућа.

На олтару боштво вељих модрих очи
 Гледа, гдје се с крова од сафира точи
 Крв сунчана. Златно цв'јеће на њ се труни.

Екстаза!... А нетом нота умирања
 Оргуљама јекне, Госпа Свију Сања
 Једним новим в'јенцем моју вјеру круни

ЗОЕ.

I.

Зое, именов красним
Стара те прозвала мајка.
Када га прозборим, млађан, мислим, да пастирче јесам,
Каква по сицилској земљи негда је Теокрит гледо,
Гдје вѡдâ бијело стадо.
Име ти лијепо тепам,
А души см'јеси се мојој
Идилâ весело јато;
Љуте се смирују борбе у грудима овим,
И моје чело се ведри.

Зое, крај сињегâ мора
Миртов вијенац ти плетем и пучином гледам,
Гдје лака једра се б'јеле тјерана вјетром.
Миран је данас сав Јониј...
Можда ће домало црни коњици бога Нептуна
Вукућ од злата кола пред очима јездити мојим,
А мрки ће носит Тритони
Дарове Јупитра брату.
...Дођи, дјевојко л'јепâ!
У доцу овчице пасу.
Над морем галеби лете.
А тамо даље, на п'јеску,
Кријућ се људскоме оку
Сирена пјесмом се јавља.

Јуче о западу сунца враћајућ с травних се поља
Под твојим пенџером, дјево, трипут сам прошо;
Ал твоје се лице на њему показало није,
Ал на њем мирисно биље, што лани теби даровах,
Видио нисам...
Трипут срце је моје стиснула рука ледена,
А јутрос јагањци моји од свога нису пастира
Ни р'јечи могли измамит.
Лежи на трави
Преда мном вјерна ми фрула.
Пјевати мени се не да.

Другови моји су сјели

У хлад висока бора.
 Причају, које су б'јеле градове видјели лани,
 Господске палаче, храмове горде
 И св'јетло оружје бојно
 И мрке бедеме градске.
 Али да причати стану о момама својим,
 О срећи, што им се смије, кад запада сунце,
 А дјеве њихове стоје
 На врелу чекајућ на њих — ох, срце рањено моје,
 Ти би ме издало болног!
 ...Дођи, дјевојко моја!
 Под твојим пенџером трипут јуче сам прошо,
 Ал твоје се лице на њему показало није,
 Ал на њем мирисно биље, што лани теби даровах,
 Видио нисам.

Облачић сада је сунцу потамнио лице;
 А срце ко да је моје притисла тмора.
 ...Утаман цвијеће воња,
 Утаман море ме тјеши: „Доћиће дјевојка млада.“
 Тужни су жалови морски без сунчеве зјене,
 А мој ће се расути живот
 Без твојих очију, Зое!

Сплит, 1895.

II.

О Зое, четврт вијека је минуло
 Од оних дана... Не видјех те више,
 Ал знам, да — друга и мајка — усређаваш
 Дом, који ц'јели твојом душом дише.

Знам, прве боре да ти чело шарају
 И прам ти грди први б'јели влас,
 Ал знадем још, да и сад уз рад поп'јеваш,
 А живот није сломио ти глас.

Док ја сам тебе правио пастирицом
 Идила неких измишљених, бану

У младост твоју, тко св'јет друкче гледао
И метнуо те на зелену грану

Живота људског. А ти си му родила
Најљепшим плодом, и сав његов врт
Посадила си цв'јећем своје радости
За сретан живот и ведру му смрт.

А ја сам уз то само даље сањао,
И живјет хтедох стотином живота.
Двор вељи дигох: у њем краљи сједјели,
И клицо пук, и гостила се глота;

Ал ипак стан ми пуст и хладна постеља.
И сâм сам. Дни у тузи су ми дуги,
У срећи кратки... Све је било утаман,
Јер смртник ја сам, човјек ко сви други.

Ох, чему нисам хтио да те освојим
И с тобом прођем кроз тај земски драч
Тих, радин, чедан!... Тада не би тужио
За тобом, Зое, посљедњи мој плач.

Кастав, 1917.

ПУТНИК.

И што више ходам — видим — циљ је мој
Ув'јек даљи. Јутрос уз пјев ја се дигох,
А у подне, када на пђ. пута стигох,
Од муке ме љуте обли крвав зној.

Уз друм врело, шатор, лузи пуни хлада,
Сватови и игре, бучна радост људи;
Ал ја ходам. Риче на дну мојих груди
Бијес друге жеђе, хала другог глада.

Идем. Сунце пече, прашина ме гуши.
Ја не вапим: „Боже, хлад ми и дажд шаљи!“
Оно, што ме боли, то је трн у души,
Јер, што више ходам, циљ је мој све даљи.

Сретају ме дјеца па ми веле: „Стриче,
Што се мучиш? И ми знамо, све што мајка
Нама прича, да је само пука бајка.
Нема врта, у ком златно воће ниче.“

Сусреће ме вршњак па ми вели: „Брате,
Оно, што ти хоћеш, кад би могло бити,
О Абеле, нов бих Каин био за те...
С нама иди, и зној исти ћемо лити.“

Сусреће ме старац па ми вели: „Сине,
Ти се тог окани! Дни су наши сиви;
У њима је много бола, студи, тмине;
Ал ми трпјет знамо, па се ипак живи.“

Срета ме и жена па ми кличе: „Драги,
Погледај ме! Ја сам л'јепа, ја сам слатка;
У шатору моме меки, топли саги,
А на длану кожа као свила глатка.“

Ал ја само ходам. Мрак већ пада. Газим
Камењем и трњем. Циљ — свеђ далек. Хаље
Раздрте, бос, трудан идем... не! сад плазим
И на кољенима још се вучем даље.

Јер ја морам стићи, и та жеља љута
Мора да ме мине. — К зиду чарна града
Нема л' за ме никад доласка, ох, тада,
Боже, дај да умрем насред овог пута!

ПРАВИ ГЛАС.

Дубоко негдје на дну моје душе
Глас неки чека, да р'јеч своју рече.
Сам не знам силâ што га свеђер гуше;
Ал он је мог живота
Највећи јад, јер мук ме његов пече
Ко кривња и срамота.

Ја осјећам, да, док он шути, лаже
 Мој живот сав, и пјев тај мој звук да је
 Што много бучи, али мало каже,
 Док на дну мога срца
 И љубав пјева, и б'јес мржње лаје,
 И туга слатко грца.

Ја не знам, што је; али нешто јест
 Што није само туђих р'јечи јека,
 И бити моје најбоља је чест;
 Ал неће да се макне,
 Већ у дубини ко да шутке чека,
 Да прст ме божји такне,

И подигне се вело, што ме крије,
 И растргне се лаж, која ме ови,
 И нова ватра почне да ме бије,
 И пест ме јача стисне
 У љуђој борби, те уз поклик нови
 Нутрина сва ми врисне.

Ох, онда! То, што сад ме само пече,
 Јер принушено у срцу ми стоји,
 Мој понос биће... Оно ће да рече,
 Што хоћу, и што јесам;
 И то ће спрв бити звуци моји
 И моје душе пјесан.

К БОГУ!

Боже, ја сам ув'јек носио те жива
 На дну душе твоје: у бурне тренутке
 Об'јести, и када ц'јелу ноћ је шутке
 Копала ми срцем сумња хладна, сива.

Ношах те у себи и кад све сам врутке
 Вјери печатио, и свас, што га лива
 Твоју љубав у нас гушио, и ткива
 Наде у глиб бацао из друм свој и путке.

Ја сам се рвао с тобом, вељи Боже!...
Свладан руком твојом, пораза сву срећу
Спознах и знам, што ти блага сила може.

И јер борбу с црвом ти презрео ниси,
Осјећам у души вјеру ув'јек већу;
И све биће моје према теби клиси.

У ШИКАРИ

ШИКАРА.

О шикаре и шипрази и шеварје
Свуд око наших њива,
Гдје гн'јездо гради испод глога грмуша
И лисица се скрива,
Вас, ниско шибље земље те камените,
Што Бог је нама дао,
Син шуме и друг морског вала, никада
Ја нисам презирао.
У вашу тајну продр'о сам, открио
И вашу ја сам душу;
Знам шумор ваш, вјетрици када ћаркају,
И вјетрине кад душу;
Знам сиров сок и снагу, која жилава
У кор'јену вам др'јемље,
О шикаре, о шипрази, о шеварје
Те наше јадне земље!

1.

Мре наша шума. Од брадве већ падоше
Бор и храст, давно, први;
А оно мало, што је од ње остало,
Расточили су црви.
Још амо тамо нека стабла самотна
Сва гњила у вис стрше;
Кад вјетар духне, зибљу се ко авети,
И гране им се крше.
Зв'јер и птић бјеже. Притисле су коприве
Све путове и стазе...
Сва шума наша сад је пусто гробиште,
По коме змије плазе.

2.

Наш древни луг, наш свети гај ишчезава,
 Гдје ширећ крошњу јаку
 Стајаху цини у дубини с ногама
 А с главом у облаку;
 Гдје зелени се оријаши сунчали
 На врху кршна хума,
 На странама, на равни и у доцима,
 Крај р'јеке, покрај друма,
 Баш свуда, свуда: — низак, драчав, густ
 Пук нов се нашô сада;
 Без краља храста и без бора витеза
 Сâм својом снагом влада
 И земљу плави: на врх горски просипа
 Свог вала зелен-пјену
 И мочварама блатне жале отима
 И сједи на камену,
 И ув'јек нађе, гдје да жиле потјера,
 Ко вода свуда тече:
 Гдје стигне, ватра прождр'јети га, сјекира
 Истр'јебит га неће.
 Мру дивови, а, гдје су расли силници,
 Из безброј ситних клица
 Пук нов већ ниче уз глас нових извора
 И уз пјев нових птица.

3.

О шикаро, ја тебе славим! — Прољеће
 Кад у те младо бане,
 На гложје твоје рој бијелих звјездица,
 На дријен злато пане;
 Сребрни тло се лишајима оловним;
 Љубице шибље кâде;
 Црвене вр'јежи мајчине се душице
 Ко млази крви младе;
 Из грма вири папрат златним очима;
 Ко веља модра зјена
 Различак гледа козју крв, гдје вије се
 Сва росна и зелена

Љешникá око прућа на ком лепећу
 Већ сухе, жуте ресе:
 И све то дише, шушти, трепти, мирише,
 Кад вјетар грањем тресе...
 О шикаро, у теби све је прегнуло,
 Да све, што има, да;
 И нитко не зна, што је дао: свачија
 Љепота ти је сва.
 Јест; свачија и ничија ко и пјесма,
 Што твоја гн'језда пјевају,
 Ко и шум врелá, што из тисућ извора
 По теби воду љерају,
 Ко и р'јеч наша. — Узвик свих нам пјесника
 Док гуши мук и сјена,
 Најљепши пјев је наше крви јекнуо
 Из мноштва без имена.

4.

О шикаро, свећ теби част! — Узмакнуше
 Пред јачом силом диви;
 Ал земље наше ти си онда покрила
 Тло родно и кам сиви,
 И трње своје ти си посвуд просула
 И свуда плот си дигла:
 Нож потајни је свака грана драчава,
 И сваки лист је игла.
 Залуду звечи сјекира, плам ждере те,
 Дажд кваси, вјетар бије:
 Ти данас мреш, а сутра растеш оштрија
 И гушћа него прије.
 Ни педља земље не пушташ. Нек буника
 И вучји расту трн,
 Ал, што је наше, нека наше остане
 И у дан худ и црн!
 Кад лавови на границама не страже,
 Нек рис се коти, змије
 Нек јаја легу, по шевару драчаву
 Нек бук се гладни крије:
 Кад нисмо знали луг обранити јакошћу
 Храстовá, панџом крутом,

То, што нам оста, драчама оградимо
 И својом злоћом љутом!
 Ох, растите свећ гушћи, свећ драчавији
 — Сок: отров; трње: надо —
 Ви наше земље шипрази и шикаре,
 Ви посљедња нам надо!

МРТВАЦ.

Знам, зашто пјев и воња прољећа
 Не проносе кућом се овом!
 ...Мртавац је под нашим кровом
 Већ давно, бар осам већ стољећа.

И палимо свећер му свећенице,
 И шкрупимо светом га водом,
 На поклон му тиханим ходом
 Драз водимо невине дјечице.

Леш лежи на одру, без вела.
 Ми гледамо; — било нам стане,
 А душе нам булазне, пјане
 Од брујања вјечног оп'јела.

И ув'јек је тако, свећ тако,
 Већ година много, већ стољећа;
 А вани је из сваког прољећа
 Див скочио, у св'јет се макô;

Сврх горе је планину виноу,
 Висока улекнуо тла,
 Звијезде с небеса је скинуо
 И морска помутио дна.

Ми плачемо за нашим мрцем
 Ил шутимо уз мукли жамор...
 Леш лежи ко гвожђе, ко мрамор,
 А с празним и гњилим већ срцем.

Воњ његов нас прожео, дави
 Нас мора и сапиње страх;
 А вани у јутарњој слави,
 Док пелудни витла се прах,

Душа се крвава прољећа
 Разбјешњела помамом новом...
 — Мртавац је под нашим кровом
 Већ давно, бар осам већ столећа.

НЕМАН.

Знам, да буцак има у ком неман чека,
 И да га не могу никако мимоћи.
 Не знам, хоћу л' онуд дању или ноћи,
 И је л' стаза донле близу ил далека.

И ја не знам, хоћу л' сâм у брлог поћи,
 Да је боцнем, ил ћу почекати, нека
 Она сама ћипне, — само знам, да чека
 И да јест, и да ће часак тешки доћи.

Видио је нисам никад, ал мој страх,
 Не! мој бијес снагу осјећа јој, дах
 И глас јој и лице у сну мутну снови.

И знам: грдна ли је, окрутна и јака!
 И што дуже ја је мрзим, сред свог мрака
 Да, свећ за скок спремна, ув'јек јача бива.

МСМХV.

Жељезно се доба опет враћа. — Тко ће
 Да сад куле руши једом светих труба?
 Сад се нешто друго, нешто ново хоће,
 Да се у прах сурва сила зла и груба.

Спреми жижак, што се никада не гаси,
 И аманет, што ти виси око врата!
 Сада може да те од зла љута спаси
 Само снага твојих зуба и ноката.

Своју дјецу питај жучју и мождином
Змајевих костију. Лавова чопори
Опет иду св'јетом, а с ледом и тмином
Плодови сад зру нам тврди и опори.

Голема спирала, што нас у вис вину,
Нагнула је крило — али неће пасти!
Она ће се сама у плаву ведрину
Усправити опет и спрам сунцу расти.

А ти као вода немој тећ' низа њу
К мирнијем лукама доље у долини,
Већ на врху, горе, у тисци и клању,
Било како било, бори се и гини.

СВЈЕТИОНИК.

Сву ноћ јарбором су лађе утопљене
Морски диви б'јесно дрмали му боком,
А он, уз бук водâ, изнад морске ст'јене
Стајао је, маглу гонећ пламним оком.

Блатом са дна морског чудовиште неко
Гађало га. Вјетар духô му у зјену.
Он, свећ будан, гледећ преда се далеко,
Нити вјећом макну нити оком трену.

Вјетар јења. Талас смирује се. Свиће.
Растргла се магла у сто уштрупака.
Кружећи над вељим оком, што се склапа,
Обасјани сунцем галебови криче.

МРТВА СТРАЖА.

Када будем мртав, ох, ја нећу, нећу,
Влаге гњиле рупе, св'јеће и пропела!
Изнад своје главе, ох, ја нећу, нећу
Чемпресова мрачних муклог опијела!

Ондје, гдје је међа нашег мора била,
Галебовâ с'јело, стрши веља ст'јена:

Маине је плаче модра, житка свила,
А југо је круни в'јенцем б'јелих пјена.

Носите ме до ње! У жили јој густој
Дубите ми раку! — Сред тог каменстана,
Док ћу мирно снити, ко у шкољци пустој
Брујаће тајнено шум са океана.

Задња, мртва стража на том жалу, ја ћу
Слушати, што грме валови, што пиште
Млазови далеки: да ли вране гачу,
Или коњи ваши низ бр'јег јурећ њиште.

А чујем ли у сну, да вам лађа броди
Шуштећи ко давно свима заставама,
Кост'ма ћу затрептан па насусрет вама
Устати и доћи као сјен по води...

МАЈКА МАРГАРИТА.

*Цвилу ти ми цвиљаше дробна птица ластавица,
Она мала птица.*

*Али оно не бише дробна птица ластавица,
Нег ми оно бише била стара мајка Иванова,
Мајка Маргарита.*

Нар. пј.

На дну раке, што је новом крвљу мита,
Југовића мајка с пуклим срцем спава;
Ал пред вратма градским покрај мора плава
И сад цвилу цвили мајка Маргарита.

Она и сад гледа низ то море сиње,
Билиг до истине носе л' црне тице:
Кап из врела младе моме Гркињице,
Цвит из врта липе Цвите приморкиње.

Усахну ли врукат воде заборавне,
Што је браца њени с туђег длана пије?
Увехну ли винац, што сред баште травне
Чаробници на дар синак њезин вије?

Вриште девет коња, лаје девет лава,
 Закликтало опет девет сивих тића;
 Мирна и без ричи у свом гробу спава
 С пуклим срцем мати девет Југовића;

А, кип вичне боли души на дну скрите,
 Приморскога града испред врата билих
 Мајка Маргарита и сад цвилу цвили:
 „Иване, Иване, моје младо дите!“

МИ.

Ми, што знамо, како туђа земља прли,
 Када по њој тражиш кору црна хљеба;
 Ми, што смо гледали, и за блага неба,
 Гдје су луг нам сјекли и наш усјев трли;

Ми, које су живе као стоку дрли,
 Ми једино знамо, како је, кад треба,
 Да ти очај, док из кута неман вреба,
 Црни, хладни олтар зла божанства грли.

Ми једини знамо сваку муку живу,
 Срамоту и тугу, презир, шутњу сиву
 И борбу без наде и јуриш без даха.

Без ступа и сидра, гнани амо тамо,
 Згњечени, смрвљени, ох, ми јоште знамо
 Попут шуме опет никнути из праха.

ЗРАКА!

Ах, зрака! — Широм прозоре! И сорите
 Кров, који на нас ко кам гробни сио је!
 Рушите док сат; зидове разорите
 Тог буђавог нам стана,
 Што чврстом кулом прозвасте, а гњио је
 Куп климавих балвана !

У њему воња ко у гробу. Гњију
 Клобуци, торбе и чизме јунака,
 И коре, мач што за'рђали крију,
 И гусле неке труле,
 И каиши, и кљуни опанакâ,
 И дједовâ нам луле.

Да: дично, свето, ал већ гњило. — Зрака!
 Јер младост наша овдје ће да гине,
 Док у нас крви титра капља свака,
 И ново доба куца
 На наша врата, и с била планине
 Цик нове зоре пуца.

Ми не газимо мртвих пређа кости.
 Крв своју они нашом њивом сијаху;
 Знали су, како у јаз се будућности
 Све, па и живот баца...
 Да, дједи наши много бољи бијаху
 Од нашијех отаца.

Ми хоћемо, што и њим снагу даде:
 Срх жића, и драж погипли, пијанство
 Од радости, и олуј душе младе,
 И напор свију сила,
 Пред којим худо одмиче божанство,
 И лепет свих нам крила.

Ко уклетâ смо дјеца, робијаши;
 Свак од нас тамом лута амо тамо.
 Ал гром већ пуче изнад глава наших,
 Тр'јес бјесну усред мрака...
 Што нама треба, ми већ знамо, знамо:
 Ох, зрака! зрака! зрака!

EXODUS.

Устајмо, диж'мо се скупа, ко наши прадједи давни,
 Уз рзај коња, уз рику волова, мотика звек:
 Веља ко рјечина људска пођимо бр'јегом и равни
 Сл'једѣћи покликѣ вођа, рогова муклијех јек!

Овдје нам погане душу, муче нас, трују нам срце;
 Руља смо, робови тужни, зелен а гњио већ плод.
 Домаје немамо... чујте, ви крвници властите крвце,
 Устајмо, диж'мо се, као древних нам дједова род.

О наши праоци, чили првенци земље нам мајке
 С дјетињом душом и с десном жилавом, чврсти ко хрек!
 Ишли су кроз шуме густе: пред њим су ницале бајке,
 Уз р'јеке иђаху; сањом њихао млађан их в'јек.

Устајмо, идимо и ми, ал мочваром, пустом, врлети
 С авети страшном на леђма, с горчином сред срца свог:
 Нећемо пророка имат, ни ковчег завјетни свети,
 У ступу ватреном неће пред нама крочити Бог.

Ми ћемо јурити налик на р'јеку мутну, широку,
 У киши пламена, сивим у маглама, кроз сн'јег и хук,
 Од вјетра бијени, гнани од звјеради, сузом у оку
 Печат на чело ће бол нам, на усне утиснути мук.

Ал једног прољетног дана у земљи незнаној, веле
 Гдје горе у свјетлост вјечну роне свој зелени врх,
 Ми ћемо на китном пољу шаторе пењати б'јеле,
 Љубит у лице се, с леђа отрести срамотни трх.

Р'јет ћемо: „Наша домаја на овој зелен је равни.
 Љубав гдје међ нама никну, почиње жића нам в'јек.“
 — Устајмо, пођимо скупа ко наши праоци давни,
 Уз рзај коња, уз звекет мотика и рога јек!

БОРБА.

Јачи си од мене! Гвозден-руком својом
 За грло ме хваташ, ломиш ме и шораш.
 Кад ја кликнух: „Нећу!“ ти ми грмну: „Мораш“
 Сад у праху лежим, а под петом твојом.

Гледамо се. Знадеш, попустиш ли за трен,
 Да ћу јачи скочит, и да управ сада,

Кад на прса моја кољено ти пада,
Кроз жиле ми младе тече поток ватрен.

Не, ни данас неће ово срце пући!
Непресушна, док се све око ње мрви,
Уји р'јека наше мученичке крви
Пуна ватре, мраза, мелема и жучи.

Многа рука у њу отров сажимала,
Страву и б'јес знаде пораза и боја:
Свему већ одоље... Чуј ме, и крв моја
Из гроба отаца једра прокључала!

Сада, кад ме држиш под собом, у праху,
Видим: ти се бојиш. Што ме дуже бијеш,
То ми већу снагу у све жиле лијеш,
А све црња крила расту твоје страху.

Упри! Још се хоће и вјетра и вира;
Још на стаблу гњије многа суха грана.
— Доскора под њиме, једног ведрога дана,
Ломићемо скупа слатки хљебац мира.

УСКРС.

За живом ватром пет сто љета пламених,
За црном маглом пет сто мрачних јесени,
За љутим мразом пет сто зима ледених
Хитрином наглих вјетрова,
Жестином младих лавова,
А снагом једрих врутака
У један мах пет стотина је прољећа
Из црне земље скочило;
И сва гнијезда пјевају по лузима,
И до три мора затонима кроче,
И безброј р'јекâ грми низа прагове
Уз шумор грања, уз крик сурих орлова,
Уз глас из рака, којим плоче пуцају:
Хосана на висинама!
Хосана у низинама!
Хосана, роде мој!

У слави вељој, што се к сунцу узн'јела,
 И дух се мој до сјајних зв'језда пропиње;
 Не марим, што ми петеро још ланаца
 На т'јелу звечи, и седморо печата
 На челу стоји, а душу ми притисла
 Бремена тешких присега;
 И ја сам досад на стотине прољећа
 Сред своје пуге закопао ледине,
 По којој бјесне вјетрови.
 Ту змајић мој у тамним чека спиљама
 И све се храни крвљу рана мојијех
 У сузама, што пеку као жерава,
 И оним млјеком трпким, ватреним,
 Што земљи мајци тече тајним жилама;
 А дан кад сване, па се она заљуља,
 Ох, онда, онда из дубока наново
 Хитрином наглих вјетрова,
 Жестином младих лавова,
 А снагом једрих врутака
 У један мах ће осам стотин' прољећа
 Из земље наше скочити:
 И сва ће срца горјети ко буктиње,
 И све ће душе планути ко пожари,
 И сва ће гн'језда пјевати по лузима
 Уз водâ шум и буку морских валова
 И уз пјев рака старинских
 Што дуго, дуго шутјеле:
 Хосана на висинама!
 Хосана у низинама!
 Хосана, роде мој!

На тврдој даски, о коју ме везали,
 Већ сада пјевам пјесму своје побједи
 И гледам: тамо на зренику олујном
 Планина веља до неба се уздиже
 У сјају плама сунчева.
 Са врха њена теку р'јеке свјетлости
 По пропланцима на дно тамних гудура,
 Гдје још се пуши крвца јуначка
 И дим из села горућих.

И гледам: ето, из те паре кржаве
Христ иде; — на врх он се голем попео
И пустом мноштву, што је преда њ гурнуло,
Хљоб мира ломи, д'јели једро сјемење
За љепше бербе и за жетве славније.
А сунце пламса у висини. Њишу се
Све зелен-гране јела стољетних,
И грме р'јеке испод ногу Његових,
И орли криче изнад главе Његове,
И стоји јака по свој земљи спасеној
Високо на висинама,
Дубоко у низинама,
Хосана, сине Давидов!
Хосана, роде мој!

1912.

CANTICA VESPERTINA

ANGELUS.

Да. Ону, што сам тражио
Свој живот ц'јели, ал не нађох никада,
У муку љетне вечери
На стази мојој ја ћу срести самотној,
Док ангелус ће брујати
Над мирним доцем, гдје је грмље клекнуло,
А вршике се пригнуле дрветима,
Да шану тиху молитву.

И ја ћу њојзи тада рећи: — Здраво,
Ти пуна сваке милости!
Благословена нек си међу онима,
Што заман сам их љубио;
Јер дуга чежња за тобом
Празнину моју напуни
Најљепшим твојим дарима!
И благословен нек је онај бол,
Што шумом ствари и по бучним стазама
Плаховите ми младости
Ко танак нит ме водио
По твојим св'јетлим стопама!

Полагано ће просути се плач
Далеких звона у све тише уздахе
Дубином доца... Биће први мрак
Пун покоја; и чућу, гдје се смирује
На стаблу лишће, а длан меки спушта се
На грло врела.

Ја ћу рећи: — Здраво
О Пречиста и Претиха!

У сутон жица ти си ми се открила,
 Олује кад су моје већ прохујале,
 И сада лутам уморан
 У сјени своје вечери.

...Ја мишљах, да ћеш у мој живот банути
 На колима од вјетра јутарњег
 У данак борбе, овјенчана муњама.
 Ал ти ми дође лагана и нијема
 У часу оном, кад се нити кидају,
 Што душу нашу за тај вежу св'јет,
 Па лишени земаљског бремена
 У светом муку хтјели бисмо лутати
 Ко сјене међу сјенама.

...Научи ти ме, како ли ћу макнути
 Са себе све, што дан ми даде богати,
 Да будем мого у ноћ ову кренути
 По трагу ногу твојијех!

Далеко негдје посљедњи ће звук
 Ко јека јеке умр'јети.
 Крај мене она лагано ће клекнути
 И моје руке склопити
 И очи у вис дигнути;
 И тад ће стопрв пасти прва р'јеч
 Из њених уста:

— „Молимо!“

КОЛИЈЕВКА.

Ја не знам, која нова тајна крије се
 У гају н'јемих чемпреса,
 Док мрак им прши крошњама,
 А, ув'јек бљеђе, у све тишем њихању,
 Вечерње зоре растргане копрене
 На врху њину блистају.

...Ја не знам, што се ондје сада збива,
 Ал осјећам, да морам тамо поћ.
 Јест нешто измеђ мене и тих дивова,
 Што стрпљиви и шутљиви

Из мора ствари дижу се
 И чекају, свеђ чекају;
 Јест завјет неки, што га нисмо склопили,
 Ал раскинути не да се,
 Па сјена њина и сред подна пламена
 (И ако пуна искара и варница)
 На путу лежи нашему.

Вечерас морам у луг онај поћ.
 Полагано ћу ходати по стазама,
 Што знам их давно; и док данак мре
 Све сјене своје ја ћу уз пут позвати,
 Да са мнош дођу, нек свједоче, јесам ли,
 Извршио свој уговор и вратио
 Све што сам икад од живота примио.

То на суд мене сада зову.

Доћићу

Пред судије и казати:
 — Сва вода моја, прољетна и јесења,
 Прохујала је, да се њивом разлије,
 А корито је остало
 Ко празна чаша; и ја чекам млаз
 Из врукта, који кључа у висинама,
 Јер људско чедо неће слатко уснути
 Свој задњи сан без чаробна
 Млијека Мајке Посљедње. —

Ја не знам, која нова тајна крије се
 У гају н'јемих чемпреса.
 Ал моја вечер мре;
 И ја сам врло уморан,
 И жељан ја сам неке нове драгости,
 И неке нове кол'јевке,
 А осјећам, да овдје ћу је наћ.

„РАХ“.

Са сунцем, што је запало,
 Распршило се коло помамно
 Синовâ моје радости;

А сад се у круг око мене смјестиле
Све кћерке моје сјете.

Ко сјене сједе тихе и непомичне
И о длан брадом упирућ
У мене шутке гледају.
А ја им велим: — Дошли сте
У часак прави. Све вас ја препознајем.
И мени све сте миле једнако
За оно, што ми дадoste,
Ви бола мог другарице,
Ви извора чуварице,
У којему сам прао душу рањену
За својим љутим борбама.
...Дни моји сретни самог су ме пустили,
А сваки нешто са собом је понио
Од душе моје и од т'јела мојега;
Ал ви сте дошле.

И ја знам, што хоћете
Од мене... Хајдмо! Умр'о је мој Дан.
Под главом ја ћу имат седам јастука
Од меке свиле; и седам ће копрена
На мени стајат; и седам ће н'јемих
Стражарица код мога бдјети логора;
И земља биће пуна мириса,
И море пуно шапата,
И пуна зв'језда ноћ. —

НИЗА ОД КОРАЉА

1. — УРАНАК.

Свјежим и мирисним дахом
Пучина јутарња дише
У пљуску се искрећи плахом
Трептаве огњене кише.

Син сунчев, ја ходам све тише
По п'јеску; и ритмичким махом,
Док лебдећи растем свеђ више,
Просипам златним га прахом.

Идем. И гледећ куд прође
Олуја што ноћас ту дође
Да бјесни сред ломљаве, шкрипе,

Дижем са мокрога жала
Сад шкољку, сад б'јелу кост сипе;
Сад гранчицу црвен-корала.

2. — КРАЉИЦА САЊА.

Док јунска се смркава вече,
Шум иде ко свилена грања,
А лунино мл'јеко већ тече
Кроз таму, што бива све тања.

Медузе блијеште ко св'јеће
На ивици морских путања.
...Час је, кад тихо се шеће
По водама Краљица Сања.

Лист не титра, п'јесак не шкрине,
Куд пролази овита сјајем
По жалу. — Ал овог сред мира,

Кад овуд тајанствено мине,
 Ја осјећам како ме крајем
 Свог вела по образу дира.

3. — HALUGICA

Гледај!... По просутој коси
 Врпце је од алги вила;
 Около тананих била
 Обручић кораљни носи.

Перајице, налик на крила,
 Бл'јеште ко дуга на роси,
 А испод пета јој босих
 Шушноу п'јесак ко свила.

Ето је! Празан лик није
 Маштања мога, цв'јет сана.
 ...У сјају б'јелога дана

Игалом пролази; сједа
 На хридину; низ море гледа
 И лету се галеба смије.

4. — ОСТРВЦЕ.

Јутрос у сјају је зоре
 Ко лабуд по пучини пливо;
 У подне је лежо и снови
 Под копреном блиставе тморе.

Сад нема га. — Створење живо
 Ја л' оно што гута га море?
 Је л' варка? Је л' лагано ткиво
 Што виле га од алги творе?

Ја не знам. — У свеђ новом лику
 На морскоме ниче зренику:
 Сад гај, сада облак, сад крило.

Осјећам: у јутро свако
 Нијеме сузе бих плако,
 Кад њега ту не би већ било.

5. — ГАЛЕБ.

Лебдећ сврх мокрих дубина,
 Од зоре, тихо, полако,
 У круг се помиче тако
 Између двију модрина.

Не чује с китних планина
 Шуштање процвалих гроња;
 С копна не осјећа воња
 Кадуље и рузмарина.

Он кружи, миран и сâм,
 Омамљен шумором вала,
 Мирисом алге и соли.

А кад се смркава дан,
 Носи пут незнана жала
 Крик неутјешљиве боли.

6. — ШЉУНАК.

Сву ноћ је таласом море
 О шљунак на игалу тукло;
 Каменчиће ваљало, вукло,
 Ко бранама, доле па горе.

Брусило углове, коре,
 Све љуске док с њих не би свукло;
 Котрљало, хукало мукло
 Ко вјетар кроз стољетне боре.

Стењао измучен жал.
 Ал њему, још љепшему, дана
 У свитање, одстави вал

У низима, све наизмјенце,
Од халуге, од маха слана
И окр'јека зеленог в'јенце.

7. — ЈЕДРО.

Подне. — Само на пучини,
Једро се је неко б'јело
У сунчаном ткиву сплело
Ко у густој паучини.

Трзло се је, лепетало
Па ко мртво крило стало.

А сад, свода са висока
О све дужој viseћ нити,
Сјајна неман једноока,
Огњен паук, к њему хити.

8. — ПОНОЋНИ ПИР.

Тамо сред драге, гдје бљеска
Сјај модри најбистријег вала,
Под водом на клупама п'јеска
Црвена је шума корала.

Скрита је, шутљива. Али,
Баш над њом, о поноћи, када
Славујак се најслађе јада,
Концентрични шире се вали;

И шапћу, у њином док виру
Уштапу слика се зиба,
О тајноме прољетном пиру
Полипâ, алги и рибâ.

9. — МЈЕСЕЧИНА.

Ноћас су на море пале
Мађије танке, перфидне.
Трепећу зраке низ вале,
Искраве, лаке, флуидне.

Вуку се низ луг на жале
Сјене, сад тамне, сад видне;
А хриди на руб су стале
Дјевојке наге... и стидне.

У мрежи невидљивих нити,
Сред немира увијек јача,
Ја идем од лити до лити,

Да дознам, тај шум из далека
Је л' болног хихотања јака
Ил грцање сретнога плача.

10. — ХРИДИНА.

Црна је, гломазна, рупâ
Сва пуна ко пањ што га црви
Расточили; с камених клупа
Пук рака на леђа јој врви.

Ал под њом, у спиљи (док лупа
Вал бистри и о њу се мрви)
У пјени, у б'јелој тој крви,
Сирена се најљепша купа.

И пјева, — Хрид мраморком шути.
И зачарани је круг
Око ње све већи, и пути

Све лакши. Са процвалих гора
Шум иде, а уздах је мора
Пун чежње, трепетљив и дуг.

11. — ЛАЂИЦА.

С једрацем од крпе, с куком
Од сламе, на пржину жала
Стигла је лађица мала
Грађена дјечијом руком.

Хрптом је немирна вала
Ишла сад лако, сад с муком;
Прошла је праћеном хуком
Вирове ширна канала.

Ја сам од балвана чврстих
Сто галија у воду турно;
Ал своје не видјеше мете.

Прогута море их бурно.
Ох, дај ми моћ малих ти прсти,
Ти незнано, невино д'јете!

12. — СПИРАЛА.

Дрхћући лагодним врхом
Вјетар је прошо по жалу
И лагане ноге је врхом
Нашаро на п'јеску спиралу,

Ивица завите пруге
Златним се одсјевом бљеска,
А дно се бразде те дуге
Ко седеф у шкољака љеска.

Спиралу, по п'јеску, полако,
И ја ћу да направим сада.
— Ал ето! Руб њен се већ мако,
А на дно сјен црна јој пада!

13. — ЛУКА.

Ко окр'јек на халугâ стогу,
Ко бисер у коралном низу
Сја се, и знам да је близу,
И зове, — ал наћ је не могу.

Облаци дрни се роје
Нада мном. Ко рањено њедро
На јарболу хропће ми једро,
И свинуло весло се моје.

Бачен од вира до вира
Крај слутим свог уморног брода.
— Једном ће носит ме вода,
Ал мртва, у луку мог мира.

14. — ЗРНЕВЉЕ.

Док се под ногама мојим
Талас по камењу ваља,
Зрневље сићушно бројим
Правећи низ од кораља.

Ко крв су црвена та зрна,
Што кроз њих ћу трак да провучем;
Танка је нит и сва црна,
Што из срца за то је сучем.

Кида се. — Звекнув низ ст'јену
Зрње ми склизну са длана.
Расу се у глиб и пјену
Л'јепи мој низ од мерџана.

ARS POETICA

РИЈЕЧИ.

Бојати се немој р'јечи!... Тко би знао
Значења колико свака од њих крије?
Не слушај је ухом оног, који прије
Но нас мајка роди, лик јој и дух дао!

Рјечник!... Ал р'јеч није лептир, што је пао
Зоологу каквом у мрежу, па двије
Проболе га игле, ту да распет гњије
Ув'јек једнак, он, што, жив, свећ друкче сјао.

Та је књига гробље сјенâ наших р'јечи.
Што смо њима могли ипак нешто рећи,
Унучад ће позна да се једном чуде.

Бојати се немој р'јечи, па ћеш дати
Сâм им душу, па ћеш стопрв онда знати
Да их као сјеме бацаш међу људе.

ЕП.

Еп мртав није, јер још дјеца сви смо,
Што бајке чар су упила сав у се;
Да, дјеца трудна, преварена ми смо,
Што баки својој на скут враћају се.

Нек само прича. Ми још нашли нисмо
Плод слађи, но је дар са стабла њена;
А сваког врела, из ког жедни писмо,
Вода нас изда, превари нас пјена.

По св'јету иде епопеја. Никнуће
 На прагу доба, што се јављат стало,
 Легенда; и глас нов р'јеч њену викнуће

У срца јадне земске дјеце. — Бије
 Млаз нов; и рашће, што већ давно цвало
 У души људској. Не! Еп мртав није.

ПЛАГИЈАТИ.

Ја не газим сјеме што га вјетар носи
 У мој усјев; ја га пуштам, нека зене
 У пламену мога сунца и у роси
 Мога зноја; рашће, ко да је од мене.

Ја не тјерам птице, што ми преко зида
 У врт лети; пуштам, нека гн'јездо гради
 На мом тлу, па нек ми чак и с душе кида
 Које живо парче за глад својих млади'.

То, што имам, знам, да све баш моје није;
 Има туђе муке и у моме саду.
 Стога уста шуте, око ми се смије
 Лупежима малим, што ми воће краду.

ТРОХЕЈ.

Наша пјесма и сад као вода тече,
 Што се ваља низ пут равнији и дужи;
 Па р'јеч своју праву она ће да рече
 Само гдје су кланци стрмији и ужи.

Мјера јој је трохеј, тром и тежак метар
 Оловнијех ногу, што га једва знаде
 Нашег мора немир, наших гора вјетар
 И жамори р'јеке, шуме и ливаде.

Наш је стих низ р'јечи мирних као стока,
 Утрка кљусади, која пољем топка,
 Док нам на дну штале копитима копка
 Крилат јамб и плахи дактил хитра скока.

РИЈЕЧ.

Р'јеч... Оштар кам то је,
 Што из праће моје
 Зна стрелимце у св'јет да хрупне,
 И гњевно да цикне,
 Да звиждне, да псикне,
 Па Гољата у очи лупне.

Ко мед, кад се точи,
 Ко славуј у ноћи,
 Ко ружа, кад росната цвјета
 Те р'јечи су моје:
 Бук мора, шум хвоје,
 Глас р'јеке сред пламена љета.

Све, све су већ биле;
 Сад тракови свиле,
 Сад кремен, што ниче крај врелâ,
 Сад јата из гн'језда,
 Сад даждеви зв'језда,
 Сад ројеви прољетних пчела.

Р'јеч-мајку да откријем,
 Свим чежњам сам својијем
 Претражио небо и земљу
 До сунаца сјајних,
 До пећина тајних,
 Гдје гласови исконски др'јемљу.

А издало све ме.
 У крајеве н'јеме
 Сам пошо, ил глух тамо зашао;
 Р'јеч, срца што отвара
 И у чин се претвара,
 Ја нисам, ја нисам још нашао!

СРОКОВИ.

Високо на гори,
 Гдје шуморе бори,
 Глас сунчев низ лугове звекну,

А други, близанац,
Уза планински кланац
С дубока насусрет му јекну.

Ја оба улових
И нитом их ових
Невидљивом стиховâ двају,
Па они сад трепећу
Ко бисери, лепећу
Ко птице на гранчицâ крају.

И стоји шум њихови'
Крилацâ, и стихови
Поскакују, везани чвршће,
А строфа ми лагана
Ко трстика танана
Уз трепет све звонкији дршће.

И дрхти, и трепти
И узалуд хлепти
К ведрини над горскијем билима,
До сунâцâ самије'...
Ох, једном бар да ми је
Два рока, ал с орловим крилима!

РИТАМ.

Из бића га свог
Је сажео Бог,
Над размрси хаосу чворове;
Он хтједе и рече,
И ритам још тече
Ко вода кроз свемирске дворове;

И трептање зв'језда,
И њихање гн'језда,
Влат пшенице, водена жила:
Све дрхти без престанка
Ко у часак постанка
Под куцајем творчева била.

Ал пуљци најчистији
 И млази најбистрији
 Баш ми смо те вјечите чесме;
 Па све наше радости,
 Све мисли, све жалости
 Акорди су, ромони, пјесме.

И ритам је све!
 Кад тијело мре,
 Баш тада, из наших дубина,
 Пјев најљепши настаје
 И тихо га нестаје
 У етеру плавих висина.

ЧИТАОЦУ.

I.

О ти, који, докле касна св'јећа гори
 На твом столу, читаш ове пјесме моје,
 Не шапћеш ли гласом, који дрхти: „То је
 Оно, што и мене мучи, што ме мори,“

Немој даље штити и књигу затвори!
 — Јер нијесам знао, да из боли своје
 Капљу ижмем, што је и сок језгре твоје,
 Стих мој срцу твоме тепа, а не збори.

Не велим ти: „Душо тешка и без крила!“
 Да свакога није одњихала вила,
 Хвалисава срца ја ти нећу рећи.

Ти, који над мојом књигом пригнув чело,
 Пустињом тих строфа тражиш какво врело,
 Знај, од мене ти си можда пјесник већи.

II.

Ти си можда пјесник, који никад није
 Писо, слико, клесо. Ал јер усне шуте,
 Душа није мање богата, и путе
 Зна и она к врху, гдје се рај наш вије.

Једнаки смо. Све што, плодно, пада у те,
Клица ко у мени: плане, тече, врије
И ко неко море тајанствено бије
Наше душе људске у најцрње куте.

Истина, о томе ја знам причат, сада
Љепше, сада горе: ал најљепша пјесма
Није ув'јек она, што на папир пада.

Свак у себи извор својих сања има,
И ти сни су пређа истога повјесма:
Твоји — скрити, моји — игра вјетровима.

III.

Своју сању ти ми носиш на дну душе
Нетакнуту, чисту, а сâм не знаш тога;
Кад је себи пјеваш, смисла пјева твога
Риме не сакате, и фразе не гуше.

Не пјеваш је р'јечма но дјелом, а мога
Сна се сви сокови на папиру суше
Ко хербарској биљци; маштања кроз тмуше
Плине кула, дјело труда пјесничкога.

Ја свеђ тражим ритме крока сада хитра,
А сад трома; па бих хтио, ријеч свака
Да по њима плеше и по такту титра.

А ти ритам даваш свом животу, и чин
Стих је твој; спрам томе игларија лака
Моја је работа, што не рађа ничим.

IV.

Сâм ја мало могу. Ти и не знаш, да си
Супјевач, кад пјесме прожме те милина.
Читаоче, ја сам жица, ти шупљина
Глазбалу са ког се хармонија гласи.

Лахор душе или вије олујина,
Па сав дршћем: ето, то је све, ал кад си
Ти затворен за ме, сви су моји гласи
Као крика птице сврх н'јемих пучина.

Јест! нутрина твоја чека, да глас пане
У њу, па да снажно затрепери сама
Ритмима незнатих властитих пјесама.

Само кад ми у те бол ил радост кане,
Могу знати, је л' то била клица жива
Ил плод лажни нечег јалова и сива.

V.

О ти, који, док ти св'јећа сја на столу,
Ове пјесме моје читаш у самоћи
И осјећаш можда, да си у мом болу
Нашо нешто, што ће ко близанац доћи

Твојој тузи, е да у истоме молу
Запјевају пјесму утјехе у ноћи:
Видиш ли ме једном, немој шутке проћи
Мимо мене мислећ: „Богату и холу

Он је душу своју пуну сања цвјетних
Оградио као врт, гдје чудо ниче,
Па са страхом гледа, оне, што га круже.“

Штиоче, ти к мени приђи па ме сретни;
Ал ми викнут немој ташту р'јеч: Пјесниче!
Но ми руку стисни те ми шани: Друже!

ДОК ЉЕТО МРЕ...

МОЈ САН.

Свог сна ја нисам убио; — под главом ми
И сада воња стручак босиља,
Што мајка моја сиједа
Већ давно, давно руком дрхтавом
У јастук мој је ушила.
На голу земљу глава ми је падала,
И узглавље ми бјеше горска литица,
Пањ труо и праг туђински,
Ал ја сам ипак тврдо спавао
У шаци стишћућ крила златног лептира,
Што давно већ улових га под бадемом
У врту свога дјетињства.
...Не, сна ја нисам убио; — па утаман
Судбини бич, крвнику мучила!
Под мојим т'јелом руже цвјетају;
До мојих ногу врело извире;
До моје главе за ноћ олујну
Два хроста расту, којима на кор'јену
Змај добри спава, а на врху зелену
Славуји јутром пјевају.
...О, црна врано, што ме плашиш? — Одавна
Ја знадем, да сам прегршт прашине,
Што моћна рука велика
Смијеша с крвљу проклетом,
И да ноћ мене чека глуха, вјечита
Између даске четири...
Ја све то знам, ал страх ме није, гавране,
Јер ја ћу и тад у сну тврду имати
На длану крила златног лептира
Под главом мајчин босиљак.

БОР.

И ватром и сјекиром бит
Бор стари полага̀но са'не.
Ал прољеће у луг кад бане,
Он осјећа: росом је мит

И новим је бршљаном вит,
 Па из сваке његове ране
 Крв густа — кап смоле — тад кане
 На машину, коприву, лит...

Већ и срж му растаче црв,
 Ал под њим на младу бусену
 Још његова мирише крв.

Он чека, да удари гром,
 И славно у сјајну пламену
 На бр'јегу да изгори свом.

ЗРИКАВАЦ.

Синоћ, у мом врту пуном мјесечине,
 На концерту ноћних зрикаваца, није
 Било све у реду. — Један од старијех
 Гр'јешιο у такту, свиро без сордине.

Ноте су му биле сад тише, сад јаче,
 Сад ко глас, што даје оштећено звоно;
 Кидале се нагло, дрхтале су боно

Ко јецај у грлу, кад се љуто плаче,
 Бол за прошлим љетом, страх што посвуд ниче
 Пред зимом што иде! Запео би, стао,
 Да почне још горче... а ја нисам знао,
 Да л' у врту или у мом срцу зриче,

Ц'јелу ноћ сам слуша његов пјев. И све сам
 Јасније осјећо, од часа је мени
 Тромост што ме хвата, срх што ме ледени,
 И тај друг најгори мојих ноћи — Несан.

А кад прву зраку спазих новом дану
 И ја устах трзнув од зебња се својих,
 Сива, влажна, с мртвим зрикавцем на длану,
 Стајала је јесен испред врата мојих.

III.

(1923—1925)

*

Риме, строфе и стихове хоћу
Сличне води, кад јој бистар тече
Млаз, да хлади угрејану плочу,
И бол блажи длану који пече.

Хоћу склад. И музике још хоћу
У којој се и хоће и неће
(Као мору, кад мрмори ноћу)
Сети мојој бол да своју рече.

После много штропота и хуке,
И толико јаких оштрих боја,
На жалима једне плаве луке

Хоћу да се све у мени стиша;
Па да у њој буде душа моја
Као цвет у роси благих киша.

МУЗИЧКЕ СКАЛЕ

РИМЕ.

Сада меки као метал гласа
Који дахну са усташца малих,
Сада оштри као хак што пали,
Сад трептави као зрак сврх класа,

Срокови ми прилазе сред часа
Кад ми душа за лепотом гали,
И по њиној музикалној скали
Ритам ми се речи заталаса.

И тад, тресућ првим стиховима
Мог сонета, у мењању римâ,
Ко на лири звуче тетракорди;

Док све јачом кроћени сордином,
Не умукну са другом терцином,
Ко уздаси, последњи акорди.

РИТМИ.

Ритми! — То су зраке са висина
Треперећи што се у нас лију;
То су конци што из ствари свију,
Ко из неких живућих тканина,

Попут нити од сунчаних трина,
Еластично око нас се вију;
И воде су што тајнено бију
Затрептавши из наших дубина.

Ко би знао за правила њина?
Ко зна ритам гране рузмарина,
Кад се њише на ветрицу тију;

И такт којим трепавице бију
 Жени, усне кад јој сладост пију
 С уста драгог, дрхћућ од милина.

СОНЕТ.

Четрнаест стиха груписаних
 У четири строфе неједнаке
 И на крају чврсто окованих
 У риме, сад тешке, сада лаке.

То је све. А има код нас речи
 С горњих грана језика нам браних,
 И срокова, звук у којих звечи
 Као ноте звона изабраних.

Ал та лира, и кад златом сева,
 Само шути ил нескладно зуји,
 Кроз редове њених кратких жица

Ако љубав помамно не пева,
 Срџба као ветрина не уји,
 Бол не плаче ко славуј сред тмица.

ЉУТЕ СИЛЕ.

Знаш ли дрхтај блиставих стакала
 Под притиском дијамантног брида,
 И бол груде, кад од тврдих тала
 Оштрим врхом лопата је кида?

Знаш ли срсе по жилама хрида,
 Кад и суро гребење корала
 Дрхће на дну понора без вида
 Од силине пучинскога вала?

Такве силе и такве жестине
 Пусти нека ударају о те
 Снаге љуте али плодне. Па ће,

Док ти душа трепти увек јаче,
Из болне ти скочити нутрине,
Сва блистава, варница лепоте.

ДЕСЕТЕРАЦ.

И рекоше, да једино знаде
Бол гусларев да му метал кује,
И да пређа; што се њиме снује,
У рукама нашим не имаде

Ни гипкости пружа врбе младе,
Ни свих боја дуге и олује; —
Ал нек за час ухо прислушкује
Стиховима што их градим саде!

Звек ђердана у њима се чује,
И шум једра ускокових барка,
И пев вила крај пролетних леја;

Док све замре, — јер се приближује,
Тутњећ ритмом све тежих трохеја,
Топот коња Краљевића Марка.

МАРКО И ВИЛЕ.

У ТРЊАКУ.

Голој вили Марко у трњаку
Влас за власом с драча развезиво.
Њој пут сјала ко од свиле ткиво.
Срх је тресо жилицу јој сваку.

Срце тукло у немиру јаку,
Заљубљено као птиче живо. —
Мирно он је рад свој довршиво,
А да једну не прекине длаку.

И она га учини јунаком
Над јунацима. Ал све даре своје
Делила му свеђ кроз неку сену.

И никад му не опрости што је
У трњаку, а и пред трњаком,
Штово вилу, ал презрео жену.

СНАГА.

Трипут дојку, и од снега бељу,
Они пружи, па му рече: — Поси!
А он посе. И осети вељу,
Да му снагу сваки гутљај носи.

Пуну онда виде своју жељу:
Сабља сад ће да ко траву коси
Главе људске, длани ко млин мељу,
А раме ће да планину носи.

Он одјаши. А она заплака:
 — Чежњо моја, снаго од јунака,
 У што ћеш ми расути се, пушта!

Млеко што му ова дојка даде,
 Ја сам хтела да ми врати саде
 Ко дах мушки, из уста у уста.

БРАЗГОТИНЕ.

Анђа, љуба Реље Бошњанина,
 С куле гледа. — У злату и срми,
 Док под њиме тутњи по калдрми,
 Марко стигну; скаче са Шарина.

Жена цикну. Са оних висина,
 Низа стубе, од ганућа нема,
 Склизну као да размака нема
 Измеђ једног и другог скалина.

И сећа се, како су је биле
 Канције сред Голуба планине,
 Па још пеку старе бразготине.

Ал док њему све је носе силе,
 Увек слађе ранама јој миле
 Топли мравци незнане милине.

ОБЛАКИЊА.

Он јој рече: — Ти спаваш под граном
 Од облака. Сијаш са висока.
 С места маћи не би могла дланом
 Ни мој тулум од дванаест ока.

Ти другујеш с птицама на биљу,
 А ја с друмом, кулом и механом.
 Кожа твоја мирише по смиљу,
 А крв моја вином и духаном. —

А она му говорила: — Јесте!
И баш за то ја ћу твоја бити.
Славићемо брак духа и снаге.

Дигнућемо к небу земске цесте.
Спустићемо к земљи рајске праге.
И потпуну срећу осетити. —

ЧАРОбЊАКОВИ СОНЕТИ

ЗАВЈЕТНА ЛАМПА.

Лепшу но је Венера и Нике
Дигнућу те на сагу од римâ,
Као што су Грци победнике
Дизали на својим штитовима.

Нове сне ћу смислити и слике;
Наћи врело, у ком нектар има,
Да би мого рајит бесмртнике
Олимпу на ведрим врховима.

Питат нећу, да ли јава то је
Или цвет, што Сан из врта оте
Мојој машти. — Наврх п'једестала

Дигнућу те. И крај ноге твоје
Заветна ће горет лампа мала
Ко пред кипом божице Лепоте.

ЧИНИ И МАЋИЈЕ.

Мрак и трње до врхунца среће
Ја ћу знати да ти с пута макнем.
Једном ћу их палицом да такнем
Што све ствара у сјај и у цвеће.

По цестама, куд ти нога креће,
Моћу мојих мађија и чини
И на каму рашће рузмарини,
И сред зиме лептир ће да леће,

Јер ја сам ти, црним плаштем овит
И пџс носећ висок и звездовит,
Из земаља дошо, где небеса

Сву ноћ стоје широм отворена,
А пред очма песника и женâ
И сада се збивају чудеса.

ЦЕЛОВ СУНЦА.

Јутарње псалме певају звоници,
Високи, бели, гласом својих звона;
Сва ужа сени бива мрачна зона,
А увек шири постају зреници.

Удишу воњу соли и озона
Чемпреси млади гробљу на ивици,
А над њим дрхћу, ко на старој слици,
Копрене неких бијелих Мадона.

Лаган ко руда јањету на рунцу
Облачић један изнад мора гори;
И светлост златна крајеве му руби.

Устани, драга, и прозор отвори!
Истиче сунце брду на врхунцу
И први хоће да ти лице љуби.

ЧАРОБЊАК.

У тишини поноћнога сата
Присилићу звезде и планете,
Треперећи тихо да долете
Ко рој пчела испред твојих врата.

Ти ћеш доћи, лаке голе пете,
Па у куп тај од сребра и злата
Уронити руке до лаката
Цичућ' као раздрагано дете.

Сву ноћ парком, светлим ко за дана,
Китићемо звездом грану сваку.
А кад зора започне да руби,

— Ох, милине! — онда, пуна сана,
Глава ће ти клонути на груди
Твоме старом, мрачном чаробњаку.

ЈАБУКА.

Златним устма младо сунце пије
Магли ноћној вело раздерато.
Насред мора галебова јато
Не знаш, да ли плаче, ил се смије.

А ти спаваш и не мариш за то.
На дојкама држиш руке двије,
Докле ти се као круна вије
Око чела дугих власи злато.

Јутарња се размахала слава.
Вали шуме, и пјевају звуци.
Кроз твој прозор трак се сунцу врелу

Хитар краде, — сјајан обасјава
Плод, што Ноћ га остави, ту б'јелу
Јабуку у твојој десној руци.

ТРЕНУТАК.

Најкрупније злато душе своје
На зрнца ћу таква расковати,
Да ће као песак пропадати
Кроза прсте мале руке твоје.

Еп свој дуги ја ћу распарчати
У сонете лаке и малене,
Што ће, као мехурићи пене,
Под руком ти шушнут и нестати.

Јер, да све је таштина, сад знадем.
Једино што јест, то је тренутак,
Који бежи. Њему ћу да дадем

Благо своје. А кад прође, све ће
Ризнице ми бити као врукт,
Из ког вода нетрагом протече.

ВЛАСИ.

Дуго, снажно, дрхћућ ноздрвама,
Ја удишем мирис твојих власи;
И мени је, ко да ми се гаси
Свест на неким светлим границама.

И ко да ме воња увек јача
Опија у топлим прашумама,
И спопада нека слатка мана
У процвалом лугу наранача.

И осећам, мирисна и врела,
У пут моја да све дубље тече
Река једна; и да власи твоје

Таквом силом прионуте стоје
За честицу сваку мога тела
Да већ ништа откинут их неће.

ЋИВОТ.

Ја имам један зачарани ћивот
У којему су мошти мученика,
Што храниле их жуч и чемерика,
Ал ипак бесно љубили су живот.

И пелина сву горкост, и буника
Сав отров, што би њине руке желе,
Претварали су у мед (као пчеле)
И восак за плам испред светих слика.

У њему лежи тајна мог живота.
Капала сладост у горку ми младост.
Лепотом и сад опити се могу.

Па сваког јутра вадим из ћивота
Сву топлу, росну, једну нову радост
И бацам је ко свет пред твоју ногу.

ПЕСМЕ ПУТИ КОЈА ТРПИ

ПОЛИП.

Полако је до дна пути моје
Полип ушо, ко флуид, ко сена;
Полако је све кракове своје
Расплео по мрежи мојих вена.

Сисаљке му прионуте стоје
У станичју најтањих ми мрена.
Сишу: сада као да се боје,
А сад с бесом тигра и хијенâ.

Без престанка он ме мучи тако,
Крви гладан и суза ми жедан,
Дању млак, у ноћима силовит.

А ја трпим и гинем полако.
— Ох, да ми је, грдном змијом овит,
Ко Лаокон, умрет у трен један!

ЖИЖАК.

Ужги жижак и нечим га мало
Тад огради. — Онај, што ће доћи,
Син је Сене, ал је њему стало
Да га гледам у округне очи.

Иди, мајко. — Нећу да због мене
И ти трпиш у тој ружној ноћи.
Сјутра зором, кад ће и то проћи,
Погледаћеш до дна моје зене.

Биће онде, где је сунце сјало,
Пламен мален ко тај жижак, с кога
Благо светло на муку ми пало.

Пригнућу се испред твоје воље.
И све црте биће лица мога
Тужније, ал много, много боље.

ДЕМОН.

У ноћи пуној ветра и леда,
Болова кад ме раздиру беси,
Постеле на дну демон ми седа.
И дуго, дуго шутке ме гледа
С брадом на длану, и зубе кеси.

И ја, за зебњом првога страха,
Велим му: — Тајну твог мука сиња
Зна измучена душа ми плаха.
Утрнут неће од твога даха
Ни жижак, што ми на столу тиња.

Ти који виде, до које моћи
Дуго ме талас здравља и вере,
Хтео би сада слушај у ноћи,
Где се ко вода јесења точи
Из уста ових мој Мизерере.

Ал душа ни сад зла се не боји,
Што из твог јаза пут мене клиси.
Залуд страх мамиш из патња мојих.
Док живим, моћ ми над тобом стоји.
Лешинар и црв једино ти си. —

И гледамо се. — Пут моја стење
У грчу бола, под жрвњем мукâ.
Ал дух мој све се навише пење.
И авет бледи. И моје бдење
Свршава. — Нека лагана рука

С прозора скида копрене црне.
Свањује. — Жижак сâм тихо трне.

ЈАУК.

У тишини овог ноћног сата
Сви су конци вани растргнути
Међ стварима. И на крају гата
Фењери су сада утрнути.

Мој мучитељ ноктом нерве тражи
По станичју моје болне пути,
Па их вуче, и трга, и дражи
Све злобније. Ал мученик шути.

Лежим. Трпим. — А нагло, у часу
Кад бол стигне на врхунац мукâ,
Ја се лецнем и згражам над собом;

Јер сам чуо, поноћном тескобом,
Како урла у мом људском гласу
Јаук ружни утучена вука.

МИСАО О СМРТИ.

Онда, кад сумња и стрепња стоје
Пред вратма душе, и сврдлом врти
Рак, који гризе то месо моје,
Диже се у ме (не знам, из које
Дубине мрачне) мисо о Смрти.

И ја, што бејох луд за животом,
Хватам се за њу; па је ко жену
Тетошим, *док је сву обучену
Не видим неком чудном милотом.
И прстен стављам на руку њену.

И тада у том мистичном часу,
Док су ми нерви ко растргнути,
Све слађи грцај у мом је гласу;
И чини ми се, све блажи да су
Страх моје душе, бол моје пути.

НЕЗНАНКА.

Измучена када пут ми клоне
 На јастуке, иза тешке муке,
 Као да ми ћутила сва роне.
 У вал мирни једне плаве луке.

Тихо негде ситна звонца звоне
 Попут јеке минуле већ хуке;
 А с веђа ми увек даље гоне
 Црвен-пеге неке светле луке.

Сан чвор дреши болним зглобовима,
 С њим је ушла, тихо, на прстима,
 Жена, што ме из далека воли.

Можда снимам; — ал се мени чини,
 Да сву ноћ, у сени и тишини,
 Длан јој стоји онде, где ме боли.

СРХ.

На дну свих страсти, што сам млад их пио,
 Крила се увек једна кап горчине;
 И онда, кад сам сав у светлу био,
 Сен нека у ме гледала из тмине.

А сада, кад су моји дани мртви
 И ноћи страшне, кипећ од љутине,
 Мој крвник залуд кида својој жртви
 Срх блажен, што му струји из дубине.

Баш онда, кад је вај до свог врхунца,
 Једнога досад незнанога сунца
 Трак топал души на зренику сине.

И губим свест; и докле кадар нисам
 Да носим сву ту бол, ја не знам и сам,
 Да л' мрем од муке или од милине.

БОЛНИЧАРКА.

Бела сестро болничарко, нећу
 Ни те крпе ни те горке соли.
 Гуњ тај баци. Макни ону свећу.
 Доста... хвала! Ох, како ме боли!

Бледиш гледећ у бледоћу моју.
 Видим и што око ти не проли.
 Седи. Вади малу књигу твоју
 С везом златним. Сада наглас моли.

De profundis... ох, баш то. А сама
 На тај псалам рука ти је пала.
 Реци, ниси ти, преобучена,

Она вечна тешитељка жена.
 Што свећ иде туробним баштама
 Људских злоћа, болова и зала?

ЈЕСЕН.

Јесени! — Ветра руке студене
 Смлатише јутрос све моје цвеће.
 Моје су сање ко двор од сене
 Моје су лађе све растурене:
 Никада се више вратити неће.

А ја сам хтео, да умреш тише
 Но сан, што танак у прах се мрви;
 И лог мој меки да ружом дише,
 Па на њем да ме сласт задња њише
 У лаком ритму смирене крви.

Јесени! Ветар по врту коси,
 У куте мрачне цвет и лист носи.

ПОСВЕТА.

Шаљем ти те песме, бол ту моју врелу;
 Ал ја не би' хтео да ти буду оне
 Ко тринаест драча Исусу на челу,
 Ко тринаест мача у срцу Мадоне.

До задњег се даха осуђеник нада
И тлапњама теши. — Ето, чак и сада

Крај постеље моје, млађана и чиста,
Носећ руже здравља, твоја слика блиста.

ПОРУКА.

1.

Дођи! — Мука свршила још није.
Ал ће душа која стрепи знати
Страх да таји, т'јело које пати
Бол да гуши и од тебе крије.

Дођи! — Око нек се твоје смије,
И милина нек ти лице злати.
Нећу да те анђел туге прати
До тих врати. Хоћу да ко двије

Зв'језде с којих сјај се блистав лије,
Очи твоје почну опет сјати
Над понором мога зла; и да ти
Ко млаз воде што из врела лије

Младост буја, и последњу пије
Снагу што ћу само теби дати,
Од милоте кад ћу затрептати
У трзају с ког се сретно мрије;

И све буде љепше него прије.

2.

Дођи! — Нећу бит да моје бити
У свемир се расплине из мене
Као сјена једне сиве сјене,
Ил ко танке паукове нити

Да се кида тонећ у небити.
Хоћу да ју топле и румене
Усне једне љубавнице жене
Буду знале у час онај пити,

Када ће се око мене вити
 Руке оне бл'једе и студене
 Што све жеље и све успомене
 Из нас чупа. И хоћу да и ти

Будеш могла тада осјетити,
 У дубини душе заљубљене,
 Да ће све што нестаје из мене
 У твој бићу закопано бити;

И у теби да ће даље жити.

3.

Јер мој дух се неће расплинути
 Попут росе на одмаку ноћи;
 Као флуид он ће да се точи
 У суд л'јепи твоје младе пути.

Ма и какви затим били пути
 Којима ћеш у животу проћи,
 Нешто ће ти из дна душе доћи
 (Нешто ведро, што се једва мути

Плавом сјеном), па те подигнути
 На врхунац оне веље моћи
 Којом сам се опирао злоћи
 Ових јада подмуклих и љутих.

И гледаћеш, већа уздигнутих,
 Оне који и сад, кад ме мочи
 Црна роса моје задње ноћи,
 — Сни и наде, никад достигнути —

Блистају се испред мојих очи.

КИРКА

ПРЕД ЈЕСЕН.

Онда, кад си први пут ме срела,
Мислио сам, да си сила блага;
Па је одмах моја душа, нага,
На скут пала твога сјајног вела.

И ја пустих, да ме твоја снага
Дигне, носи, попут крила бела,
Сада к рају планинскијех врела,
Сада к паклу олујнијех драга.

Ја сам не знам, што си ми све дала,
И што си ми отела из душе;
Ал осећам, да си исисала

Моју крв, и да све моје гране,
Као да су нечим отроване,
Већ пред јесен, јалове се суше.

БЕНЂЕЛУЦИ.

Какве мешаш тешке бенђелуке
У то вино, што нам страст га дава?
(Пуна сна још лежи моја глава
С образом на длану твоје руке.)

У осоју које кобне луке
Семе сејеш од помаме травâ?
(Радост моја на твом крилу спава,
А свећ будне све су моје муке.)

Мршавим, и тужно ми је лице.
И људи се чуде месечњаку,
Који спава и кад није тама.

А ја склапам болне трепавице;
И блед, шутљив, у све већем мраку,
Лутам као сена међ сенама.

ВЕЧНА ЧАРОБНИЦА.

Још прастаре чини и мађије
У зраку су наших дана сивих.
И сад Ђирка чаробница живи;
И јача је но је била прије.

У новим се облицима крије.
Кожу стару кад са себе свуче,
У кошуљу лепшу се обуче
И чар љући око себе вије.

Ќћи је она природе. За њене
Врацбине сок давају јој пене
Свију река, цвеће свију леја.

Она знаде сваку нашу гору;
И на сваком нашем је мору
Једно кобно острво Ееја.

ЛАБУДОВЦИ.

На пучини једног плавог мора
Стоји мало острво Ееја.
Вити ступи белих пропиљеја
Воде с луке до Ђиркиних двора.

Испред двора лабиринт алеја
Воња духом ароматских кора,
Док се пелуд труни одозгора
У језерце, на лишће нимфеја:

Кад се двору отварају врата,
И вукући дуги skut од свиле
Чаробница иде низа стубе,

Дрхће тло од магијске јој силе;
 Вода ври; — а с ње јој ноге љубе
 Два лабуда, кљунима од злата.

МУЧЕЊЕ.

Она зверке на тле поваљене
 Врхом ноге глади врат и прси;
 И све гледа, где јој тресу срси
 Испод коже жилице и мрене.

Мотри: на дну животињске зене,
 Као конач што нит други мрси,
 Свест се људска заплеће и трси
 Да просија кроза неке сене.

Палцем ноге босе и малене
 Све је глади; и њено се лице
 Сја победом. Али, и кад часом

Глед човечји заблиста из зене,
 Ошине је нагло, немилице.
 А звер цвили болним људским гласом.

ЉУБАВНИЦИ.

Када уштап трга вело тминâ,
 К свињцу иде. Љубавнике буди:
 — Урок дижем. Сад сте опет људи.
 Хајте!... Лађа. Ведро ноћ. Маина. —

И крик људски из њихових груди
 Опет јекне. Беже. — Месечина
 Сја. Ко сребро искри се пучина.
 Ђух пун воња наоколо блуди.

Лађају се весла; ал им очи
 Двор гледају. Грч им кеси лице.
 И звер урла на дну њине плоти.

Седе; шуте. А при крају ноћи,
Оборене главе, крадимице,
Враћају се првашњој срамоти.

ПРЕЧИСТА.

Увек тише била изморена
Живота ми бурна жила куца,
Ал и сада крвљу мојих вена
Нечист пламен каткад запалуца.

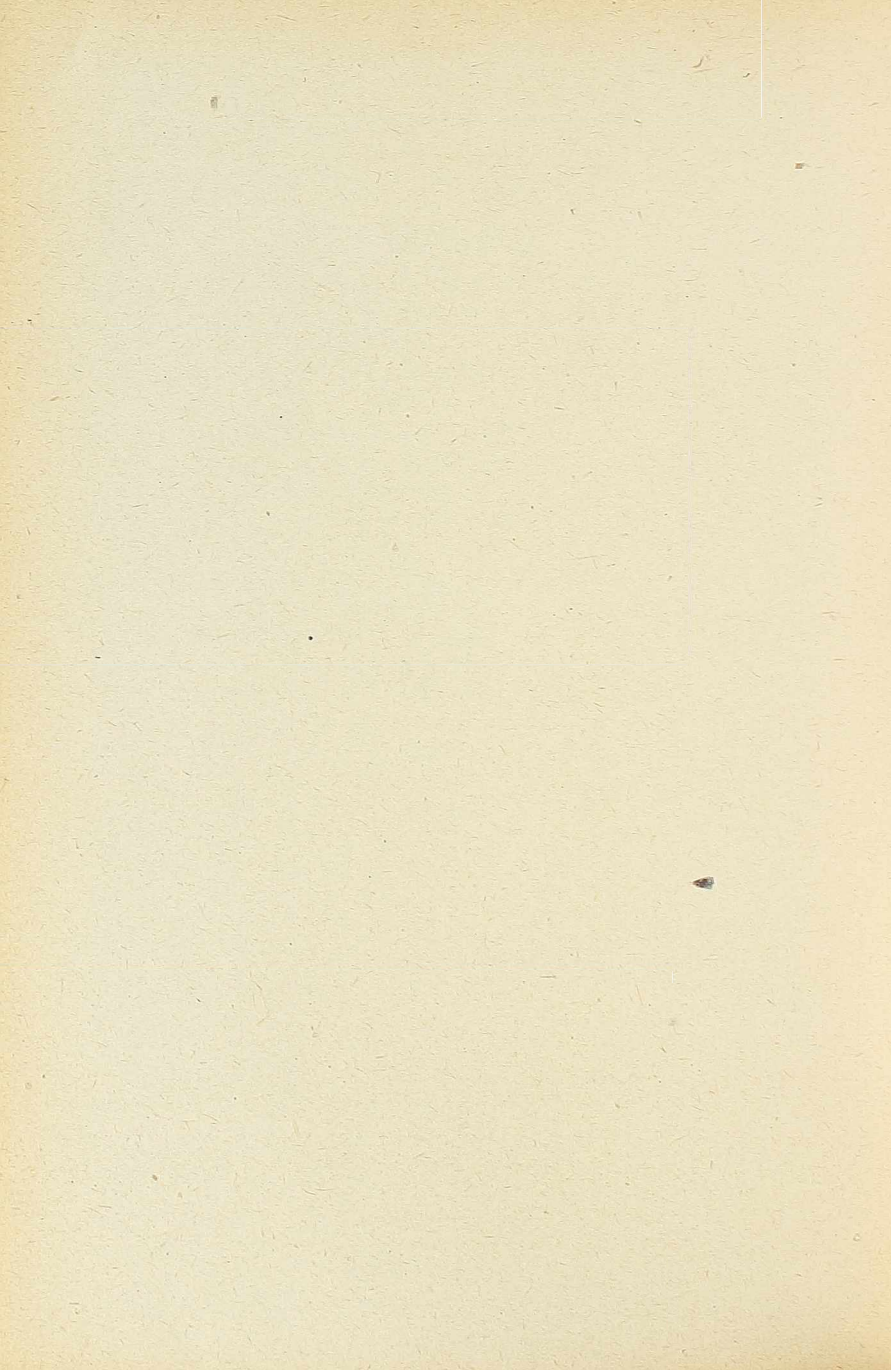
И ја кличем у ветрини страсти:
„Кирка! Кирка!“ морем пуним сена,
И знам да ме неће нитко спасти
Од вртлога ових кобних пена.

А ти лебдиш испред мојих зена,
О Пречиста, у тој тамној ноћи,
Месецом и звезђем окруњена.

Сјаш свеђ лепша сред висине хладне,
Док из јаза гледају те очи
Животиње разблудне и гадне.

РИТМИ

ДИМ.

Гледај. На крову,
Ко вита
Трска што остаде сама
Сред рита;
Ко хак
Из детињих уста;
Од плаветне свиле
Ко трак;
Ко нит
Од памука бела
У сврдао свит;
У јесењи данак
Што, миран, још воња
Последњим ружама
Свим,
Лаган и танак
Ко врпца сва трептава,
Лака,
Из уског оцака
Излази немирни
Дим.

Диже се с огњишта мога
Из кућице коју сам зидо
На домаку зиме што хита.
Ја седим.
На клупици уз ватру малу
И руке већ озебле грејем.
И мотрим како се кроз њих,
Ко да су оне од мутна стакла,
Језици пламени виде;

А у тим рукама мојим
Ко мрежа
Разгранале крвне се жиле
У којим још блесне по која
Блистава звездица, налик
На зрнца прашине лаке
Кад плане у траку сунчану.
Седим
И гледам како се гасе
Те последње искрице сјајне
У мојим венама. — Зебем
И спопада студен ме љућа.
Ја бацам у пламен онај
Најлепши пањ што га секох
У лузима гордим и славним.
Пуца
И прашти хрстово дрво
Што моја га обори снага,
А облаци црнога дима
Из оне ватрене буре
Сукљају, дижу се увис.

Гледај . На крову,
Ко чађа
Из паклених јаза;
Ко лађа
Са аветних стаза
Што црна
На валу још црњем
Стоји;
Ко ступ
Од жалости около којег
Јато се шишмиша
Роји:
Без искре,
Без блеска,
Ко паклина густа
Што немани тече
Из уста,
Пун мрака,

Из уског оџака
 Дим сукља
 Ко црна слузава пена,
 И сва је под скутом
 Тог вела
 Смркла се кућица моја
 Малена
 И бела.

Седим уз огњиште своје
 И зебем крај ватре што букти.
 А бесни тај плам се полако
 Већ гаси; и сам себе ждере.
 Преда мном
 Жеравке остају само.
 Гледам, ал обућ им не дам
 Од пепела кошуљу танку.
 Кидам на прозору своме
 Струк босиљка; из врта носим
 Рузмарин и ловор грану
 Са плодом,
 И чедне маслине хвоју,
 И шутљивог чемпреса чешер,
 И смрекову гранчицу пуну
 Црвених бобуља сочних,
 И лепезу зелене палме,
 И ресину с обале морске.
 Ја бацам
 Полако, све комад по комад,
 У ватру што тихо палуца
 Све оно што рука је моја
 Посадила, мога је зденца
 Напојила предвече вода,
 А капље су мојега зноја
 Срећ прале у јутра без росе.
 Ја бацам
 Полако, све грану за граном,
 И мени је, ко да се нешто
 Из мене самога кида
 И пада у мирисну ватру
 Што ситно пуцкетајућ гори.

Ал гледај. На крову,
Ко млаз
Из чаробна врела;
Ко бела
Блистава пена;
Ко цвет
Од лана
Сврх кристалних стена
По жици немирној
Пет,
Из уског оцака
Ко дуга и лака
Спирала
Винуо дима се трак:
Заблесне,
Сине
У светлу;
Затрепта,
Дрхће
На ветру;
Ал нигде се не кида, нигде
Не ломи, све тањи ал дужи,
И увек се диже;
Високо
Све до сунца сиже
У сврдао свит;
И кућицу белу
И душу ми целу
Напуња новим
Чудесима
И с ведрим небесима
Веже
Ко танки мистични
Нит.

ПОСЛЕДЊЕ ИЗДАЈСТВО.

I.

Јест! Опет ћу те издати.
Јер изнова је ту
(Около мене, ил у мени самоме)

Она, што прва дигла ме из колевке,
Па дах је свој ми хакнула
У мала уста, и слачину такову
У све ми жиле улила,
Да дечије ми грло
Никада није могло чути сласт
У млеку моје матере.

Да. Она је већ ту.
И све ми вене најтање,
Све жиле моје најдубље,
И моје фебре све,
Све сање успаване,
И умртвљени болови,
И укроћене радости
Већ осећају ону, што је стигнула
И у ме гледа, тиха и невидљива,
Ал жива, стварна као Смрт и Коб.

Јест! Ја је опет осећам
У своме бићу читавом.
И таквом слашћу изнова ме прожима,
Да моја уста, што су увек жеђала,
Не могу више чути сладост опојну
У чаши твоје нежности.

II.

И ја ћу сад изаћи
Из круга цветног ове лепе љубави,
И оставити малени твој врт
Што, отворених вратију,
Пред улазом ће једно стабло родити,
На којему ће увек цвеће цветати
За дане мога повратка.

Ал не знам, да л' су путеви,
По којима ћу сада с Њоме ходати,
Стазе, што знаду и кораке враћања.
Јер Она више није

Пролетна мома окруњена зракама
 Априлског сунца, с љубицом у очима,
 У руку пуних лептира.
 (Сунчане нити с главе сам јој скинуо
 За пређу мојих сања;
 Љубица плавих пале су све латице
 У пехар прве радости;
 А златним прашком с лептирових крила
 Лице сам свето осуо
 Идолâ моје младости.)

И она више није
 Жестока летна љубазница с маком
 У црној коси и са слатким гроздима
 У топлој руци. (Плануо је мак
 Ко ватра; и грозд сажет је у вино,
 Што пјанство нам је давало
 Налик на оно давних, младих богова.)

И она више није
 Јесења жена, вечерњим што стазама
 Долази к људма носећ вртне плодове,
 И свећу пали, и на нашем огњишту
 Потиче ватру. (Нестаде и мириса
 Јесењег воћа у шкрињама; стењ
 Већ давно све је посркао уље
 Из оне свеће, и хладан је пепео
 Остао само на мрачноме огњишту
 У празном стану.)

III.

Тко зна, каква ли ће
 Да буде сада?

Ал сви моји потоци
 Смрзнути шуте; и сви моји врхови
 Осути снегом дижу се ко храмови
 Чисти и бели. Што ће ми сад донети
 У мрзлој руци? Што ће јој сад шанути
 Усне без крви, кад ме буде водила
 Шутљивим путем?

Ох, затвори врт!
 Јер можда ја се више нећу вратити.
 Њезине стазе нису као круг.
 На увек даљој станици
 Код тебе ја сам досад се одмарао
 Ко уморени путник
 На врелу маленоме,
 Из којег вода танким млазом излази,
 Ал никад се не пресуши.

IV.

Јест! Опет ћу те издати.
 Ал овог пута трн ћу један узети
 Са плота врта твог.
 А када ћу се с Њоме попети
 На оне снежне врхове,
 Где бели стоје храмови
 Високо, над свим стварима,
 Далеко, над свим људима;
 И кад већ будем ронио
 У хладно бело лудило,
 У којем нема сећања,
 Из којег нема повратка,
 Трн онај ће ме у живо рађавати;
 И кап ће крви канути
 Из мале ране што ће љуто болети;
 И ја ћу да се питам:
 „Да л' и сад тече на дну тесне долине
 Малено врело пролетно
 Што чедно дава ал не крати никада,
 — Свеђ једнако и верно —
 Свој млаз,
 Свој хлад,
 Свој мир?“

НОВИ ПИГМАЛИОН

КИП.

У кип један заљубљен сам и ја
Од мрамора и од белокости;
Градити га почех у младости,
А већ седа глава ми се свија

Пред идолом, коме није дости
Што му дадох; и још тражи више,
Док уснама, увек хладним, сише
Крв мог срца и срж мојих кости.

Лик имаде једне жене дивне,
Која, мени докле трну силе,
Лепша бива; ал све ко да чека

На кап задњу последње ми жиле,
Па да, топла, ружичаста, мека,
Пред очма ми умирућим живне.

ЛЕД.

Твоја хладна, мраморна лепота
Умртвила све је чежње моје;
И сад оне као змије стоје
Успаване на дну густа плота.

Цвеће воња и славујак поје
У напору пролетног живота,
А сан зимски око мене мота
Хладне нити сиве пређе своје.

Од твог мира и твоје хладноће,
Сваког дана мрзлији но јуче,
Увек дубље у ме поток тече.

Ал утаман из мог срца хоће
Сву топлину тиме да извуче,
Јер твој лед ме ко жеравка пече.

ОЖИВЉАВАЊЕ.

Ко Пигмалион статуи и ја давам
Злата, бисер, и цвеће, и птице.
И целивам оно хладно лице.
И, раздраган, њој се умиљавам.

Голотињу њену омотавам
Плаштем ко у горде владарице;
А сред ноћне студени и тмице
Држећи је на прсима спавам.

Ал хоћу ли једном видет и ја,
Како она у створ жив се ствара:
Грло дахну, груд се нагло њија,

Око сину, језик проговара?
Хоћу ли је, ко Пигмалион сретни,
Живу понет на мој лежај цветни?

ОСКВРНУЋЕ.

О идоле од мрамора мрзла,
Што рукама ја те својим створих,
На уснама хладним ти изгорих,
У целову, од кога се трзла

Душа моја, све нечисте страсти
С којима се дуго залуд борих,
И све своје отрове претворих
У мед препун једне рајске сласти.

Ал се сада оног часа бојим,
У који ћеш под рукама мојим
Постат жена од крви и пути;

Јер за људе ништа светог нема.
Звер погана, што у нама дрема,
Све нам мора једном оскврнути.

СУТОНСКЕ ПЕСМЕ

У ПРВИМ СЕНАМА.

Ја сам негда до лепоте нове
Отварао стазе и путање
И у цветној краљевини Сање
Освајао куле и градове.

Познаво сам све обалне хриде
И градио поносне бродове,
Што су знали да пучином плове
До жалова сретне Атлантиде.

Лепо беше наносит се круне
Владареве, венца победника.
Ал моје су очи сада пуне

Многих светих визија и слика;
Па не могу да ми виде зене
Сав чар благи моје прве сене.

КИРОМАНЦИЈА.

Ко што преља зна нит златни вући
С пређе, да га око прста мота,
И ја знадох трак сјајан и врући
Извлачити из тајне живота.
Све што беше сиво и студено
Збило се у клупко замршено.
А ко зраке све радости моје
На длану ми урезане стоје.

И сад гледам, сваки пут кад туга
 Продире у језгру моје бити,
 Да л' се краде прва тамна пруга
 У ту мрежу од сунчаних нити.
 Длан свој мотрим; учим га, и питам
 Што ће бити. Ал на њему све се
 Сад сјајније сад тамније тресе;
 Па не могу ништа да прочитам.

ЖУДЊА.

Ја више не знам, грла отворена,
 Пружена уста и склопљених очи,
 Да воду пијем што се у млаз точи,
 О чесмо горска, низа твојих стена.

И у дан летни ја сад не знам више
 Да гацам бос, па да ми свака вена
 Свежином трепти твојих хладних пена,
 Поточе пољски, иза плахе кише

Моја су уста нечим отрована.
 А ове ноге, што по блату ходе,
 Блатом и блаже муку својих рана.

А пете пеку, грло гори. Плаче
 Ми душа. И ја жудим увек јаче
 Вал реке хладне, капљу чисте воде.

ЗАТВОРЕНА ВРАТА.

Речма, што ће звучити и сјати,
 Вештина ће моја да ти плете,
 Као свила блиставе сонете,
 У којим ће живо затрептати

Рој радости што из тебе лете;
 А кроз њих ћу да провучем знати
 — Тако да га нећеш разабрати —
 Нит најтањи моје болне сете.

Видет нећеш, ал ћеш осећати.
И на једном ти ћеш онда стати
Као онај, што стоји крај врата,

Иза којих нетко шутке пати;
И поглед му наоколо клати;
И лед неки за срце га хвата.

ЦАМИЈА.

Не видех је никад, али знам је.
Малена је, згрбљена и стара;
Ал' висока и ко бели плам је,
Чист и лаган, вита јој мунара.

Око ње је тамних четинара
Једна шума шутљива и густа;
У даљини раван се отвара
С мртвом реком, без ветра и пушта.

Ал' мунари кад уз перду стане
Сед мујезин, и зов његов бруји
Као звоно што, сребрно, звечи,

Трзај блажен наоколо струји:
Стаблима се повијају гране,
А ред врба покрај реке клечи.

ЈЕСЕЊИ ВРУТАК.

Луг је мртав. Гола су дрвета.
Над њим ждрали према југу селе.
Врутку на руб ћутљиво су селе
До две сестре: Тишина и Сета.

Кад му прва длан на воду ставља,
Он умукне; песме заборавља.

Када друге врх га прста таче,
Сав се трзне, па ко у сну плаче.

ВРТ.

Ја сам своју обавио тугу
 Сунца нашег од злата нитима,
 А пред својим црним облацима
 Најлепшу сам разапео дугу.
 Нико не зна какву бледу другу
 Живот мој у скритом двору има,
 Где у сивим, мрзлим часовима,
 Муку мучим преболну и дугу.
 Сви су моји горки бадемови
 Свећ у цвату, сунцем обасјани
 И росама свежим умивени.
 Врт мој светлост, воњ и шара ови,
 Али негде, под плотом, у сени,
 Цветови ми цвату отровани.

У ВЕЧЕ.

У вече, када јесењег мора
 Гњев је све јачи у муклом шуму,
 А, теран ветром с ледених гора,
 Прашине облак иде по друму,

Не палим свеће. — Ту нема за ме
 Жене, што нешто крај стола шије
 И кара, док јој усна се смије,
 Децу што с виком пењу се на ме.

Ту је све друго. — Мрак хоћу; нека
 Не видим ону, која ме гледа
 Из кута те ми на кревет седа
 И, сива, мрзла, шутке ме чека.

УРНА СТРАХА.

Црна урна мога страха, ко је,
 Крадимице, у час ноћне страве,
 Низ валове прозирне и плаве,
 Спустио те до дна душе моје?

Стаклен очи и наказне главе
Немани се око тебе роје,
А на грлу прилепљене стоје
Неке сиве и слузаве траве.

Ја због тебе губим радост многу,
Јер и онда кад ми сваку сену
Блесак крије сунчаног праха,

Заборавит никако не могу
Да у себи, макар затворену,
Урну носим неког црног страха.

СОКО И ПРСТЕН.

Соко сиви побегну високо,
А небу се граница не знаде;
Прстен златни у валове паде,
А море је црно и дубоко.

Небо блиста, али увек ћути.
Море шуми, ал' се увек мути.

Међу њима зебе рука гола
Без прстена и без свог сокола.

ПРЕ И САДА.

Из сећања још ми није пала
Једна бледа али лепа жена,
Што већ давно на мом путу стала
Па нестала, као дим и сена.

Светлост њена дрхтала и сјала
Само тренут испред мојих зена,
Али тако, да за сва времена
Стазе ми је мрачне обасјала.

Откуд дође? Зашто је нестане?
Не знам. — Можда прилази и саде,
И још блеђа, и још лепша. — Иде

Обилазећ моје путе све.
Ал не могу више да је виде
Ове очи, сада мутне, зле.

СПРОВОД.

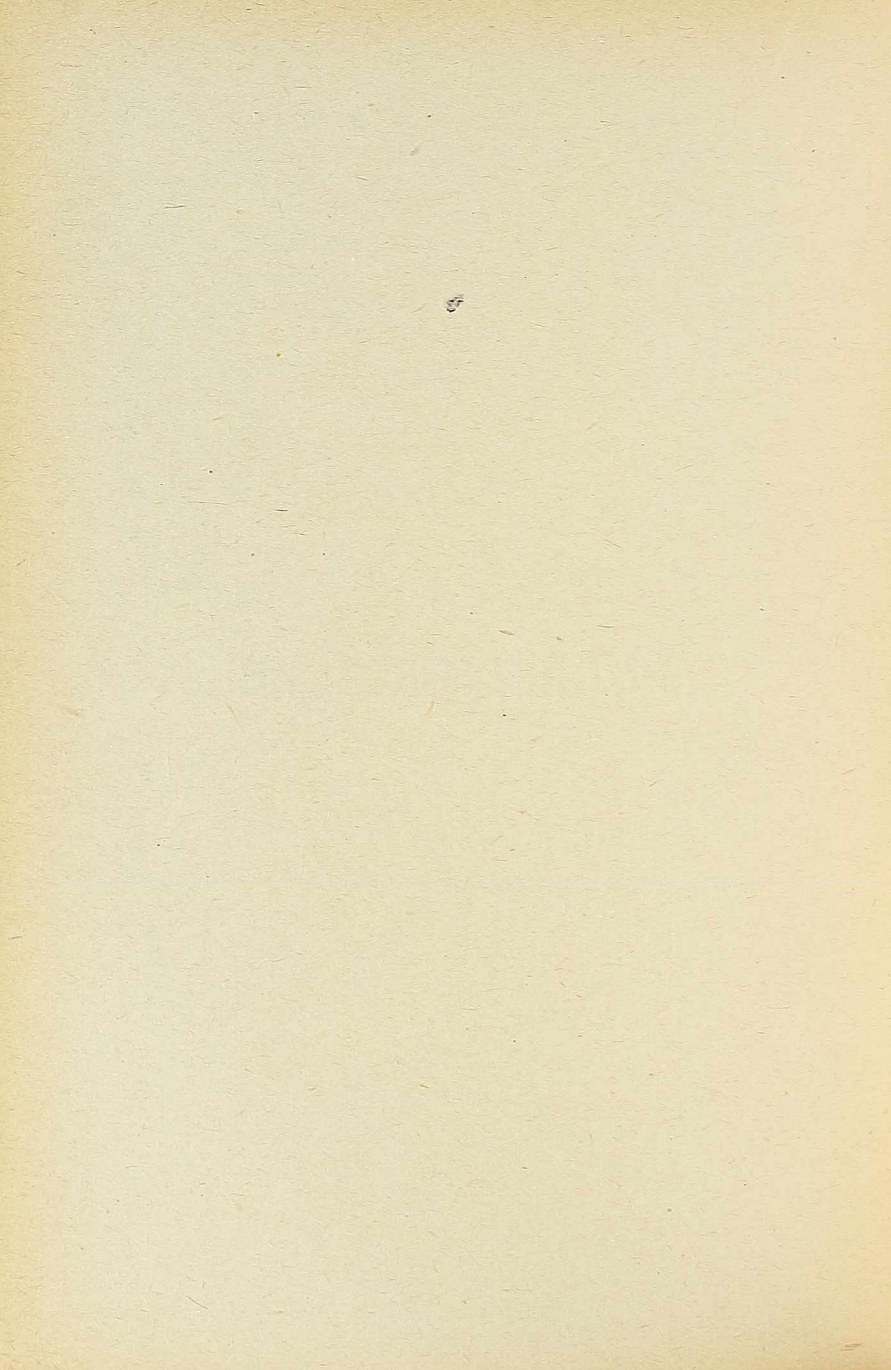
Кад ме буду носили у раку
К малом гробљу што га чемпрес кити,
Посртаће на сваком кораку
Носиоци. Тежак ћу им бити.

Јер сва крила, мојих сања витих
Људма даћу, па их оставити.

А бол пути, душе тугу сваку,
Грдну, тешку, понећу у раку.

ПОСЛЕДЊЕ ЗОРЕ

НА ПОЛУ.

С мене све ко мртво лишће пада.
И свеђ тиша сва су моја врела.
И сен нека на праг мој је села.
— Ал мој живот има још и сада

(Ко Маркова татаранка стрела)
Девет белих соколових пера,
Девет нада, што их моја вера.
Пређом сања најбелијих плела.

Далеко сам већ од екватора
Мојих дана. Идем према полу.
Санте леда и од снега горе.

У даљини већ су на помолу.
Али, топрв сврх тог мрачног мора,
Чека на ме сјај Северне Зоре.

ЖЕЉА.

Ја би' хтео, да та душа моја
Буде опет мекана и гипка
Ко врбова у пролеће шипка,
И да у њу (ко у земљу, која

У роси је мога дугог зноја
Постала сва рахла и сва сипка)
Корен баци једна нова хвојка;

И сну новом буде топла зипка.

Јер осећам, да ми сада треба
 Нешто ново; а сам не знам, да ли
 Из земље ће нићи, или с неба

У-ме пасти они бели вали,
 У којим ће све до задњег трага
 Растопит се опора ми снага.

СИРЕНЕ.

Сву ноћ, јунски док је месец сјао
 Предућ нити увек тање пређе,
 Пев Сиренâ са далеке међе
 До лађе је моје допирао.

Држао сам оборене веђе,
 Ко да сањам; и ја нисам знао
 Шта је мени, ал' сам осећао
 Да ми лице постаје све блеђе.

На мору су певале Сирене.
 А моја је душа тумарала
 Њиним трагом, негде изван мене.

А кад зором враћат ми се стала,
 Ја се наћох, пред гребенем жала,
 На јарболу лађе утопљене.

КУЛА САЊА.

1.

Дворе дижем. Ал не градим, да ме
 Од студени и од кише бране.
 Свет ће други да им на праг пане.
 То што зидам, неће бити за ме:

Овила је грана бршљанова
 Дом мог оца. Па у мрзле дане,
 Кад живота почну зепсти гране,
 Без свога сам огњишта и крова.

Немам двора ни кућице. Али
Имам нешто, што још увек стоји
Налик на храм сав од белокости.

Вера моја у њем тамјан пали.
И венцима задњих ми радости
Кулу круним белих сања својих.

2.

Ја те круним, Куло мојих Сања,
Жића свога последњим ружама;
И китим те задњим младикама,
Што још ничу из мог старог пања.

Пред ногама твога витог здања
Цвало грмље мојих младих дана,
А живота јесења ми грана
Као бршљан уз твој зид приања.

Још навише с тобом ћу се вити.
Ал рај прави свих радости својих
Осетићу у блаженства срху

Текар онда, када ће ми бити
Тело мртво, испред ногу твојих,
А душа ми, жива, на твојем врху.

КУЛЕ НА ОБЛАКУ.

Најтеже се оне куле граде,
Што на белим стоје облацима,
И до којих пута не имаде
Но дуге по танким луковима.

Од чега су зидане, не знаде
Онај, који пред очма их има;
И не слути напоре и јаде
Сакривене у тим темељима.

Он их гледа, лагане и сјајне,
 Пред застором црним вечне тајне;
 И осећа, да му чар тај треба

Испред врата затвореног неба,
 Где сва срећа његова је скрита.
 И он друго не зна. И не пита.

НА ПЛАНИНАМА.

I.

Сит сам буке, и блата, и драча.
 У горе ћу, у високе, ити.
 Црна шума мајка ће ми бити.
 Бор и врело биће моја браћа.

И ту ћу се наслушати плача
 А и смеха, с којим у дђ хити
 Обдан вода са глечерске лити,
 Растућ увек бујнија и јача.

А у ноћи мирној, без облака,
 Ја ћу слушат бијелу тишину
 Вечног снега, гледећ месечину,

Како сја у призмама ведраца
 И пода мног, сву блиставу, баца
 Сену моју преко ледењака.

II.

У горе ћу, у високе, поћи,
 Откуд теку премалетне воде;
 Где се дижу бијеле пагоде;
 Где су дани дужи, краће ноћи,

Азвезде су на дохвату. — Поћи
 горе ћу, у високе, гдено
 Вечних сила још је отворено
 Врело, пуно чудотворних моћи.

Опићу се миром и чистотом;
И дивно ће бити моје пјанство.
А гњев горе сврх планинског лита

Зграби ли ме ветрином и слотом,
Нестат ја ћу, славно, ко божанство,
У сутону каквог старог мита.

МОРЕ.

I.

Мој је сусед сад најближи море.
Када ноћу муклим гласом уји,
Ја се будим, дижем и прозоре
Све отварам ветру и олуји.

Оно праска, грми, тутњи, бруји.
А на њему водене се горе
Граде, руше; црна река струји
Из понора, пада у поноре.

Ја и неког далекога гата
Светионик са црвеним оком
Једини смо усред тога сата

Што слушамо дивљи хук из тмице:
Он не мичућ никад трепавице,
Ја сав дрхћућ душом ми дубоком.

II.

Мој је сусед сад најближе море.
Прво цвеће кад на небу саде
Лаке руке ружопрсте зоре,
Глас се његов мени у сан краде.

И вели ми: — У моје су дворе
Скупиле се све Сирене младе;
И шкољке се отварају саде,
И зрна им као звезде горе.

Благо оном', који пусти, да га
До дна свога зграби моја снага,
Отварајућ и прозор и душу!

Дођи! Венац од алге ти вијем,
Која не зна за лед и за сушу. —
А ја спавам; и свом сну се смијем.

НА ЗАДЊИМ ГРАНИЦАМА.

Не бојим се сумрака и леда,
Што живота на међи нас лаћа.
Остатиће једна капља меда
За дан горки на дну мога саћа.

Од трачака оног светла јака,
Које у мрак да уроним не да,
Остати ће барем једна зрака
У борама мога чела бледа.

Старост моја неће да се боји
Осаме; већ знам, како се стоји
Заборављен, сâм, на врховима.

Где за друге пустош је и тама,
За ме читав један свијет има
И на задњим хладним границама.

ПОСЛЕДЊА ПЕСМА.

Каква ће ми бити песма задња?
Она, што ћу, блед, на душецима,
Писати је дрхтавим прстима,
Знајућ да је последња ми радња?

Хоће ли се отети из мене,
Сива, тешка, све у размацима,
Ко што тече вода у грлима
Какве чесме давно запуштене?

Ох, не! — Ја ћу, док одмичу часи
Моји задњи, и светло се гаси,
И затвара завет мој ћивот,

Свежих рима и лагана ритма
Песму плести трепетљивим нит'ма.
А реч задња њој ће бити: — Живот!

*

Крв док била као вино младо,
Радост плела мојој песми ткиво.
А срећа је примамљива; радо
Мом је гласу многи прислушкиво.

Младост прође; клону крило њено.
Слатко вино већ је испијено...

Како ће вас дочекати, ко зна,
Песме тужне, децо моја позна.

САДРЖАЈ:

	Страна
Генеза	3
I.	
Пред храмом	7
Дитирамби:	
Turris eburnea	11
У олуји	12
Цврчак	13
Râ	15
Коњик	17
Последња здравица	19
Ranta rhei	20
Свет!	22
Идиле:	
Notturmo	27
Шумске идиле, I—XI	29
Киша	35
Маслина	36
Коров	36
Подсунчаник	37
II	
Intima:	
Сање	43
Чахура	43
Глас	44
Носталгија	44
Запргта небеса	45
У сну	46
Ја вјерујем	47
Сијач	49
Ко лани	50
Туга	51

Баладе:

Бунар	55
Три сестре	56
Бесмртна	57
Језеро	58
Висвамитра	61
Бијела смрт	62
Изгубљена	63
Чекање	64

Пјесни љубене:

Пролог:

Чвор	67
Нутарње море	67
Химна	68
Маска	68
Кроз вјечност	68
Сјена	69
Жеђ	69
Молитва	70
Прва љубав	70
Мржња	71
Утјеха	71
Вивисекција	72
На раскршћу	72
Soror dolorosa	73
Коријен	73
Трн	74
Опроштај	74

Епилог:

Тајна	75
Глас из гроба	75
Облачак	76
Суђеница	76

Tristia:

Крик	79
Свијетло и сјена	79
Два глада	80
Залежај	80
Куле	81
Пањ	81
Хвала	82
Госпа свију сања	82
Зое, I—II	83
Путник	85
Прави глас	86
К Богу	87

У шикари:

Шикара	91
Мртвац	94
Неман	95
МСМХV	95
Свјетионик	96
Мртва стража	96
Мајка Маргарита	97
Ми	98
Зрака	98
Exodus	99
Берба	100
Ускрс	101

Cantica vespertina:

Angelus	104
Колијевка	105
Рах	106

Низа од кораља:

1. Уранак	111
2. Краљица сања	111
3. Halugica	112
4. Острвце	112
5. Галѐб	113
6. Шљунак	113
7. Једро	114
8. Поноћни јѐци	114
9. Мјесечина	114
10. Хридина	115
11. Лађица	115
12. Спирала	116
13. Лука	116
14. Зрневље	117

Ars poetica:

Ријечи	121
Еп	121
Плагијати	122
Трохеј	122
Ријеч	123
Срокови	123
Ритам	124
Читаоцу I—V	125

Док љето мре:

Мој сан	128
Бор	128
Зрикавац	129

III

*	133
Музичке скале:	
Риме	137
Ритми	137
Сонет	138
Љуте силе	138
Десетерац	139
Марко и виле:	
У трњаку	140
Снага	140
Бразготине	141
Облакиња	141
Чаробњакови сонети:	
Завјетна лампа	145
Чини и мађије	145
Целов сунца	146
Чаробњак	146
Јабука	147
Тренутац	147
Власи	148
Ћивот	148
Песме пути која трпи:	
Полип	151
Жижак	151
Демон	152
Јаук	153
Мисао о смрти	153
Незнанка	154
Срх	154
Болничарка	155
Јесен	155
Посвета	155
Порука	156
Кира:	
Пред јесен	161
Бенђелуци	161
Вечна чаробница	162
Лабудови	162
Мучење	163
Љубавници	163
Пречиста	164

Ритми:

Дим	167
Последње издајство	170

Нови Пигмалион:

Кип	174
Лед	174
Оживљавање	175
Оскврнуће	175

Сутонске песме:

У првим сенама	179
Кироманција	179
Жудња	180
Затворена врата	180
Џамија	181
Јесењи врук	181
Врт	182
У вече	182
Урна страха	182
Соко и прстен	183
Пре и сада	183
Спровод	184

Последње зоре:

На полу	187
Жеља	187
Сирене	188
Кула Сања, 1—2	188
Куле на облаку	189
На планинама, 1—2	190
Море, 1—2	191
На задњим границама	192
Последња песма	192

